

www.libtool.com.cn

1640

7. 6. 8

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

VERHANDELING

OVER DE

www.libtool.com.cn

EIGENNAAMEN

DER

FRIESEN.

MET SES BIJLAGEN, DAAR TOE

BETREKKELIJK.

EN EENE TOELAGE VAN FRIESCHE

SPREEKWOORDEN.

F R A N E K E R,

(Town in Friesland)

Bij H. D. LOMARS, Boekverkooper op de
Breedplaats 1774.

www.libtool.com.cn

Aanmerkelijke woorden, uit eene Resolutie der Ed. mog. Heeren Staaten van Friesland in dato d. 12 Decemb. 1583. gebruikt bij den Schrijver der memorie voor de eigen geërfde Grietlieden. Zie Jaarboeken. Febr. 1770. bl. 165, 166.

" Ende zyn alle de Edelluyden, die den titel alleenlyk voeren, zonder heersartige goederen te besitten, meer niet geagt — dan de Eigenerfde. hebben mede in voortyden geen *cognomina* van Heerschappye gehad; dan alle tyden hebben hun Vaders naam gevoerd, *loco cognominis*, als andere gemeene Luyden. — uitgezonderd dat de Edelluyden van buyten innegekomen *familie* naamen ingebragt hebben, en eenige zulks op hun eigen hand nagevolgd, en nu in eenige possessie daar van zyn.

Vergelyk *le Long*, Beschr. der Reformatie van Amsterd. bladz. 81, 82.

www.libtool.com.cn

De Friesche Landtaale, welke overeenkomst met de Engelsche algemeen erkend is, schoon ze minder scherp, als deeze word uitgesproken; heeft, zekerlijk, iet bevalligs, iet, dat welluid, en de flauwe uitspraak ten minsten van het in Friesland gewoon Nederduitsch oneindig te boven gaat. Dat zij geschikt zij, om de verhevenste gedagten in welklinkende maat voor te stellen, zal geen bevoegd oordeelaar over de schoone Digtstukken van Gysbert Japiks ontkennen. Deeze uitmuntende Man was, in de daad, een der grootste Digtters, welke de menschelijke Natuur immer voortbragt. Is nu eene Taal hier vatbaar voor, dan behoeft men niet veel meer voor derzelver uitmuntende te pleiten. Het is waarlijk jammer, dat 'er zo weinige zijn, welke zig (schoon anders ook Liefhebbers) over de oorspronkelijke Friesche spraake bekommeren; en dit, daar men weet, hoe groot wel eer de magt, en het gebied der Friesen waare: welke gemeenschap zij met andere volken gehad hebben; hoe hunne taale onverbafterd gebleven

* 2

ven

ven zij tot in de Seftiende Eeuw, en dientijd, toen vreemde Heeren de natie met vreemdelingen vermengden, en in alle openbaare Handelingen eene vreemde Taale invoerden. Men kan niet ontkennen, dat de oude Friefche spraak zedert dien tijd eenige veranderinge hebbe ondergaan. dog het zou de vraag zijn, of zij daar door niet meer befchaafd, en gelenigd zij geworden. De taalkundige ten Kate zegt (eerfte Deel. bl. 49.) dat zij van toen aan hand over hand af nam. Het is meer dan vijftig Jaaren geleden, dat ten Kate dit fchreef: en evenwel is 'er nu nog geen menfch in Friefland, of bij weet, dat bijna alle onze inboorlingen dezelve gemakkelijk fpreeken, ten minften verftaan kunnen; datze, fchoon, gelijk alle andere taalen, der veranderinge onderworpen, nogtans de taale der Landaard is, en blijft; dat ze zelf in kleinere fteden nog van veele Burgers gebèzigd word; dat menze zo ver als 'er Scheepen vaaren door Friefche Schippers beftierd, en met Friefen bemand, boort fpreeken. Het is waar, men gebruiktze niet meer in openlijke bedrijven: — 'er zijn basterd-woorden ingefloopen. Maar in de daad veel minder, dan in het Nederduitsch. — Het is, en blijft eene leevendige, eene rijke Taal. Van dit laaft gezegde kan, in een opzigt, tot een duidelijk blijk verftrekken het Stukje, dat wij thans

ge-

gemeen maaken: waar toe ons eene opregte hoog-
ogting voor de vaderlandsche taale aanspoorde, op
dat wij geheel geen vreemdelingen mogten schie-
nen in het Land, waarin wij gebooren, opgevoed en
bevorderd zijn; oordeelende dat dit (men moge
zeggen, wat men wil) waarlijk eene schande
zij. Indien dan ons arbeid het Vaderland tot
roem gedijde, en den Friesen niet onaangenaam
zij. indien bij onze Nabuuren eenigermaaten
van de rijkheid onzer spraake, en nuttigheid
van het onderzoek derzelver overtuige, dan
hebben wij wit geschooten. Ieder, die het zo
veel waard mogt rekenen, zal bij onderzoek be-
vinden, dat 'er thans, over het algemeen, maar
zeer weinig eigennaamen in zwang gaan.
Hooft men dagelijks bijna wel andere, als Al-
bert, Adriaan, Abraham, Adolf, Arnold,
Alexznder, Antony, Andries; Bernard,
Bartolomeus; David, Dirk; Everhard;
Frans, Florens; Gerrit, Georg; Hendrik,
Heriman; Jeroen, Josef, Hak, Ieremias,
Johannes, Jakob; Kornelis, Kristiaan, Kris-
toffel, Karel; Lodewijk, Lambert, Lukas,
Leonard; Matthias, Marten; Nikolaas;
Paulus, Philip, Pieter; Rutger; Steven, Sa-
muel, Simon, Tomas, Theodorus; Ulrik;
Willem; Zacharias? de meeste van deeze zijn ins-

gelijks bij de Friesen in gebruik. Wij zullen hier niet herbaalen, het geen wij in de verhandeling, en vervolgens gezegd hebben. Ook maaken de aantekeningen ~~w hier en daar~~ bij gevoegd eene voorrede min noodzaakelijk. Dit alleen moet nog gemeld worden: men zal onder de naamen, welke voor egte Friesche opgegeeven worden, ook wel aantreffen, welke in de Gewesten van Oost-Friesland en Groningen nog gebruikelijk zijn: dog wat zijn deeze anders, als gedeelten van het oude Friesland? Wij zouden in het geene van de Dorpen gezegd is, van die Nabuuren ook wel voorbeelden hebben kunnen aanvoeren, dog wilden ons liever binnen het tegenwoordig Friesland betaaalen. Eindelijk, wij hebben ons gevoelen, zo wij niet beter weten, overal bescheiden opgegeeven; en, daar wij geheet geen voorneemen hadden om iemand te beleedigen, hebben wij alleen getragt onze gedagten waar[schijn]lijk te maaken, zonder dezelve met eenen gezag voerenden toon aan anderen op te willen dringen. Wij zweeten, dat ieder Mensch, op zig zelve, een zweezen uitmaakt, aanmerkelijk in allerlei opzigten, zelfs van zijne soortgelijke, verscbillende; en zouden wij hoopen elk eenen te overtuigen? neen! wij zullen zelfs niet kwaad worden, zo men ons tegenspreke: te meer, daar het zeer mogelijk is, dat wij, in veele opzigten, gedwaald hebben.

VER.

VERHANDELING

www.libtool.com.cn

OVER DE

EIGEN NAAMEN

DER

FRIESEN.

---

§ I.

VAN de vroegste Eeuwen af, en, zo giffen
vrij staat, zedert het Menschelijk Geslacht
zijn krooft door naamen onderscheidde, was
men op die zelve naamen zeer keurig: veel-
tijds al wierdenze ontleend van sterkte, moed,
dapperheid; dikwijls afgeleid, van een of an-
der geval, het welk bij de geboorte plaats had,
zomtijds ook van bijzondere tekenen, die
zig in het teeder Lichaam openbaarden. Ook

A

ga-

● VERHAND. OVER DE EIGEN

gaven veele Ouders, door den naam, welkenze het feder wigt toevoegden, niet zelden hunne tederhartige genegenheid voor het zelve te kennen. Die de Deugd lief hadden, zогten voor den nieuwgeboorenen eene benaaming van deeze of geene edele hoedanigheid afgeleid, bij voorbeeld, van wijsheid, zagtmoe-digheid, waarheid, herbergzaamheid, en zo voort. Nijvere Landbouwers koozen 'er eene, welke den benoemden, tot Jaaren van onderscheid gekomen, ten prikkel kon zijn ter vervulling van de betekenis, en waare noestigheid en vlijt.

§ II.

Dat de Volken in het Oosten deeze gewoonte hebben gehad, zou men uit veele voorbeelden, welke hier van in de Heilige Boeken voor handen zijn, zonder veel moeite kunnen betoogen, dog wijl dit genoeg bekend is, zal het voor ons oogmerk thans voldoen dit slegts te hebben herinnerd. †

§ III.

† Zie, bij v. Genef. XXV: 25, 26. XXIX: 32 seqq. XXX: 6. seqq. XXXVIII: 29, 30. XLI: 51, 52.

§ III.

Met zeer veele schijnbaare redenen zou men, dunkt ons, staande kunnen houden, dat 'er onder de menschen nimmer eene rijker', beschaafder', welluidender' en fraijer' Taal gesproken is, als de Grieksche. Die deezer kundig zijn, en weeten tot welk een toppunt van voortreffelijkheid en rijkheid zij, reeds voor de tijden van Koning Filips, den Macedonier, gebragt geweest zij; hoe lang zij, zedert, de algemeene en geliefde taal der beschaafde Wereld waare; (welke meerderheid haare Dogter, de Romeinsche, haar eerst in barbaarsche tijden afhandig maakte) zullen, waarschijnelijk, dit gezegde gereedelijk instemmen: En zo iemand hier aan mogt twijffelen, heeft men alleen maar bij de eigene naamen der Grieken stil te staan, en derzelve verbaazende menigte van nabij te beschouwen, om den twijffelaar te overtuigen. Die geene, welke met oplettenheid zig in de oude geschiedenissen hebben geoeffend, kunnen niet onkundig zijn, dat even dit groot getal Grieksche eige naamen een groot gemak verschaft, en zeer veele zwaarigheden bespaart in

4 VERHAND. OVER DE EIGEN

het verhaal der gebeurtenissen in Griekenland: daar de gelijkheid der naamen van andere vólkeren, ontstaande uit derzelve schaarsheid, ons méermaalen in de grootste verwerring brengt.

§ IV.

Dit laatste is, inzonderheid, waar ten opzigte der Romeinen. Want, schoon veele hunner vijf, zommige ses, de méeste vier, alle drie naamen droegen, was hunne taal egter zeer arm in het verschaffen, voornaamelijk van Voornaamen, daar evenwel door deeze de menschen, doorgaans, onderscheiden worden. Daar bij schijnen de Romeinen op hunne naamen in lange zo keurig niet geweest te zijn, als de Grieken. De onsterflijke *Kato* ontleende zijnen Stamnaam van het Latijnsche woord, *porcus*, een *varken* betekenende. Gelijkzortig, en van dezelfde waarde zijn de Roomsche stamnaamen *Asinius*, *Suillius*, en andere.

§ V.

NAAMEN DER FRIESEN.

§ V.

Wat de Duitschen, onze Voorouders, betreft, het komt ons waarschijnlijk voor, zo, uit het geen wij van hun weten, voor datze de Christelijke Godsdienst omhelsden, als uit de overgebleevene Duitsche naamen onder ons, en andere Volken; dat zij grooteren overvloed van eigen' naamen hebben gehad, als de Romeinen, schoon hunne Vorsten, dikwerf, met gelijke naamen genoemd zijn geweest, zo wel als die van alle andere Volkeren, uit eene gewoonte, welke, zo ooit, voornaamelijk in de laatste eeuwen heeft stand gegreepen, en welke nog, meer en meer, schijnt voet te krijgen; waar van de redenen aan kundige niet onbekend zijn. Dus strijd dit niet met de gestelde overvloed der eigen' naamen bij de Duitschen, of ook wel andere volken.

§ VI.

Zedert de Christelijke Godsdienst, allengs veld winnende, allerbitterst door wreede Gemoeds-geweldenaaren vervolgd, en bestreeden

6 VERHAND. OVER DE EIGEN

wierd, en veele van de getrouwe aankleeverers aan die Godsdienst de felste folteringen, en smertelijkste dood niet schroomden boven de afzweering' van hun allerheiligst Geloof te verkiezen: — zedert men, onder de Christenen, deezer Bloedgetuigen gedagtenis jaarlijks plegtig begon te vieren; zedert is ook de gewoonte ingesloopen om Kinders op zulke feestdagen gebooren, of plegtig ten Doop gehouden, door de hooggeagte naamen van die *heilige Mannen*, of *Vrouwen* van andere te onderscheiden. Eene gewoonte, aan welke het aanwassend Bijgeloof niet weinig kragts bijzette; nadien men zig voor liet staan, dat zulke kinders, gedurende hun leeven, op eene meer bijzondere bescherming van den Heiligen, naar welken ze genoemd waaren, mogten hoopen.

§ VII.

Naar gelang, dat deeze gewoonte sterk doordrong, ging 'er (en dit kon niet anders zijn) eene groote meenigte van de oudste, en minst gebeezigde eigennaamen, bij alle Christen-volken, verloren. De naamen dog der Heiligen,
eens

NAAMEN DER FRIESEN.

eens in de Geslagten ingevoerd, bleeven bestendig in dezelve; terwijl ze ondertusschen, op de plegtige Feestdagen, telkens aan de kinders op nieuws gegeven wierden. — Wanneer vervolgens de duistere wolken van onweetenheid voor het gezigt eenes grooten deels van het beschaafd Europe verdweenen, en het Bijgeloof zijn' kragt, hier en elders, verloor, hadden die vreemde naamen, zo bestendig gebeezigd, zo algemeen aangenomen, reeds lang de gedaante van Vaderlandsche gekreegen, en bleeven hier om in gebruik. Waar toe meer dan eene menschelijke zwakheid, of gezetheid (hoe zal ik het noemen?) grootelijks geholpen heeft.

§ VIII.

De afkeer van de Jooden, hoe onbezonnen zomwijlen ook gaande gemaakt, en gevoed, heeft egter nimmer zulk eene kragt op de Christenen gehad, dat zij zig schaamden met hun dezelfde naamen te draagen. In tegendeel heeft men altijd onder deeze eene groote genegenheid bespeurd om de Hebreeuw'sche naamen der Aardsvaderen, en beroemde Mannen en

§ VERHAND. OVER DE EIGEN

Vrouwen onder de Israëlitén , van welke de gewijde boeken gewaagen , aan hunne kinders te geeven: en deeze zugt , aangewakkerd door de hoop , dat zulks eenigen invloed op de zeden der genoemden zal hebben , blijft veele onzer nog bestendig bij.

Dus zien wij , op welke wijze de vreemde naamen onzer taale zijn ingelijfd , en heden nog stand houden.

§ IX.

Onder den verschillenden Nederlandschen Landaard , hebben de Friesen , ten allen tijde , eene groote , en bestendige verkleefdheid aan de oude vaderlijke Wetten , Herkomens , Zeden , Kleedinge en Taale getoond. Vooral hebben zij die zugt laten blijken in het zorgvuldig bewaaren van de oude en vaderlijke Eigennaamen. Deeze zugt is doot die bijgeloovige gewoonte , waar van aanstonds gesproken is , wel eenigszins gedwarsboomd , en beteugeld ; maar met dit onderscheid evenwel van andere Volken , dat de Friesen , schoon eenige vreemde , of , zo men wil , *beilige* , naamen aane-

nee;

NAAMEN DER FRIESEN. 9

neemende, op den raad der Geestelijkheid, egter de Vaderlijke naamen met veel oplettendheid bewaarden, en voortplanteden. En, hoewel 'er, door het gemelde bijgeloovig gebruik, eenige Eigennaamen agter den bank geraakten, bleef 'er nogthans eene ongelooffelijke menigte onder hen overig, waar door zij zig allergemakkelijkst, tot op deezen dag, zonder veel omslag, niet alleen van elkanderen, maar ook van andere volken, onderscheiden. Wij kunnen niet nalaten hier omtrent ons te bedienen van een' aanmerkelijke plaats bij onzen beroemden Geschiedschrijver, OBBE EMMEN; een' man, wiens gezag bij kundigen, met regt, zeer zwaar weegt.

Na eenige aanmerkingen over de Friesche Taale mede gedeeld te hebben, zegt hij vervolgens: „ Ook zijn de Naamen van dit „ Volk volstrekt verschillende van andere „ Volken, en wel zo, dat men door het kenmerk, 't welk zij verschaften, eenen egten „ Fries, van eenen nieuweling en ondergestokenen, van ouds, plig te onderscheiden. Wie hoorde immer, onder de andere „ Duitschen, van de *Haye's*, *Boye's*, *Obbe's*?

10 VERHAND. OVER DE EIGEN

„ — De Oede's, Fökke's, Oekke's, Sikke's,
 „ Sietje's? — De Feye's, Piebe's, Rim-
 „ meri's, Wiebe's, Gerrolt's, Ayolt's, Dek-
 „ ken's? — Van de Heere's, Haaren's,
 „ Kunne's, Okke's, Enne's, Idfert's, Emme's,
 „ Boele's: — de Onne's; de Sierk'en, Ie-
 „ me's, Iede's, Eâde's, Hayke's, Agge's, Sie-
 „ bout's, Melle's? Van de Tjerk'en, Tiede's,
 „ Pôpe's, Tamme's, Tanne's, Tke's, Wille's,
 „ Siebe's, Romke's, Luerd's, Amse's? —
 „ Van de Binne's; de Minne's, Fôlkert's, Hik-
 „ ke's, Wierd's? — Welke alle zeer ge-
 „ meene Mansnaamen zijn in Friesland.
 „ Wie vernam ooit, bij andere, de Vrouwen-
 „ naamen: *Eâtske, Teâtske, Detje, Iedtje,*
 „ *Frouwkje, Murkje, Houwkje, Luerdtje,*
 „ *Sjoertje, Wytske, Sytske, Geeltje, Doedt-*
 „ *je, Tietje, Hymkje, Hiske, Hidtje, Hy-*
 „ *ke, Aukje, Tetje, Eyske, Tke?* „ *

Aanmerking.

[Ik heb hier niet bijgevoegd de naamen *Hi-
 sa, Tiaca, Assa, Effa, Liava*, welke **EM-
 MEN**

* *Emmius, Hist. l. II. pag. 33.*

MEN opgeeft, om dat ik mij, in de bepaaling derzelve, niet kon voldoen. Men kan 'er voor in plaats stellen de naamen, welke 'er zeker nabij komen: *Hiskje*, of *His*; *Hiltje*; *Taapke*, of *Taayke*, *Atske*, *Elske*; -- Dog *Tiaca* is mogelijk de Vrouwen naam *Tedkje*, van *Tedke*, welke mij egter nog niet is voorgekomen, en dus waarschijnlijk in onbruik geraakt. *Liava* schijnt het Friesche *Lieve*. (Lief) te zijn. Anders kan van de Mansnaam *Lieuwe*, ook afgelegd worden *Lieuwkje*. Dog het eerste komt mij waarschijnlijker voor. Van *Modera* heb ik niet getwijfeld *Murkje* te maaken; niets dog is gemakkelijker, als deze afleiding; *Modera*, *Moderkje*, *Morkje*, *Murkje*.

Ik denk niet, dat iemand het onzen **OBBE** kwalijk zal neemen, dat hij, in het Latijn sehrijvende, deeze naamen eenigszins verboogen heeft, die weet, op welk' eene wijze de beroemde DU THOU, bij wien de Friesche Historijschrijver zo hoog te boek stond, met de Fransche, en andere naamen, in zijne, in het Latijn geschreevene, *Geschiedenissen*, te werk is gegaan.]

§. X.

12 VERHAND. OVER DE EIGEN

§. X.

De armoëde der Romeinen, met opzigt tot de Eigennaamen, is, mijns oordeels, de eerste en voornaamste oorzaak geweest, waardoor zij zig gehoodzaakt vonden dezelve te verdubbelen, en toenaamen aan te heemen, welke bij de oude Grieken geheel onbekend waren. † Naderhand wierd de menigvuldigheid der toenaamen, te Romem, ook door andere beweegredenen veroorzaakt, welke genoeg bekend zijn.

§. XI.

Wanneer, volgens eene voorgaande aanmerking, door het gewoonlijk aanvaarden van de naamen der zogenoemde Bloedgetuigen, het getal der Vaderlandsche naamen dierwijze verminderd was, dat men, wegens de schaarsheid derzelve, zig zeer bezwaarlijk wist te onderscheiden; waar door, vooral in het

† Die, welke EMMEN opgeeft, in *Schedastm. de nominibus familiarum Nobilium, & prae reliquis celebrium in Trifia*, zijn eigenlijk niet zodanige.

het verklaren van Uitsafte Willen, en toewijzen van erffenissen, zig straks verdrietige, en dikwijls onoverwinnelijke zwaarigheden openbaarden: — Toen eindelijk heeft het gebruik van Toenaamen onder ons een aanvang genomen, en is, in vervolg van tijd, bijna algemeen geworden, dewijl men zag, dat de gemelde zwaarigheden, op deze wijze, meerendeels, het best uit den weg konden geruimd worden.

Aanmerking.

[Een toenaam heet bij ons gemeenlijk *een Van*. De reden hier van is, dat dit woordtje, in het begin, door de Edelluiden, en Aanzienelijke tusschen den naam en toenaam geplaatst wierd; welke toenaam, doorgaans, een Landschap, Stad, Dorp, Kasteel of Heerlijkheid aantoonde, welke onder het gebied van zulk een Heer stond. Nog hedendaags denken zommige, dat het gebruik van dit woordtje niet, dan aan Voornaame en Welgeboorene, toekomt.]

§ XII.

Nu zal elk ligtelijk toestemmen, dat in die strecken, waar het bewust bijgeloovig gebruik sterk doordrong, en eene algemeene schaarsheid van naamen baarde, de Toenaamen ook algemeen, en in de Steden, en ten platten lande, noodzaakelijk wierden, en hier door, ongemerkt, in gebruik raakten. — Deze uitwerking nu bespeurd men in alle onze Veréénigde Gewesten, waar ook zelfs de anders eenvoudige Boer veelal van een' toenaam voorzien is.

§ XIII.

Gansch anders is het met deze zaak in Friesland gelegen. Want, schoon in de Steden, vooral in de Hoofstiad, de meeste Burgers zig van Toe- of Geslagtinaamen voorzagen, was men op het Land, onder de Huisliiden, altijd van deze nieuwigheid afkeerig. In de steden, vooral daar de Koophandel bloeide, zetteden zig, nu en dan, vreemde Inwooners neder, welke reeds Geslagtinaamen had.

hadden aangenomen. — De Handel ver-
schafte Rijkdommen, welke, gevolgd van
Weelde, Pragt en Hoogmoed, de oude een-
voudigheid ras deden verdwijnen. — De
inwooners der Friesche Steden kreegen smaak
in den langen en weitschen klank der Toena-
men. Men veranderde 's Vadérs naam in een'
Van, en gaf 'er eene Friesche ^{a)}, Griek-
sche ^{b)} of Latijnsche ^{c)} uitgang aan. — An-
de

a.) Op deeze wijze gingen de voornaamste Friesche
Heeren al vroeg te werk, en dus zijn gebooren deeze
geslagtnaamen, welke wij hier, als eene proeve, opgee-
ven. Ze zijn door onze aanzienlijkste Huizen aangeno-
men: van *Haring*, *Harings*, *Harinxma*. van *Sikke*, *Sik-
kes*, *Sizma*. van *Oene*, *Unia*. van *Joecke*, *Juckema*. van
Ruurd, *Roorda*. van *Gosling*, *Goslinga*. van *Eyse*, *Ey-
singa*. van *Heere*, *Heeringa*. van *Lyckle*, *Lycklama*. van
Ida, *Idsinga*. van *Schelte*, *Scheltinga*. van *Sake*, *Sake-
ma*. van *Hidde*, *Hiddema*.

Het kan niet in weinige woorden gezegd worden, hoe
zeer men deeze Lijst zoude kunnen vermeerderen. Dit
zal beneden, in eene afzonderlijke bijlage, geschieden.

b.) Van dit soort zijn de geslagtnaamen: *Nollides*, d.
i. *Arnoldus*-zoon; *Pbocilides*, *Foekes*, of *Fokkes*-zoon;
Hayonides, *Hermannides*, *Mensönides*, *Oneides*. van *Ha-
ye*, *Herman*, *Minsje*, *Oene*. enz.

c.) Naar de Grieksche wijze, met eene Latijnsche
bui

16 VERHAND. OVER DE EIGEN

deze, zonder zig met den Vaderlijken naam te bekommeren ^d), leiden den Geslagtnaam af van hun beroep of handteering ^e). Zomtjids volgde men ook, in het ontwerpen van Toënaamen; het voorbeeld der Nabuuren, door ze van Steden, Dorpen, of allerhande voorkomende dingen af te leiden ^f). — In de

Frie-
buiging, zijn, bij voorbeeld, gemaakt de Toënaamen; *Tiallingi, Nicolai, Ypei, Idfardi, Meinardi, Ruardi, Regneri, Wibrandi, Gabini, Renici, Rudolphi, Abrabami, Wigeri*. Welke behooren tot de Eigennaamen: *Tialling, Niklaas, Ype, Idfert, Meindert, Ruurd, Rein-der, Wybren; Gabe, Rienk, Roelof, Abraham, Wyger*. zoortgelijke vind men bij de Duitschen.

d.) De allergemakkelijkste wijze, om van 's Vaders naam een Geslagtnaam te maaken, was, 'er enkel een *n* bij te doen. Dus zijn van *Boels, Teye, Fokke, Sippe, Feyke; Boelens, Teyens, Fokkens, Sippens, Feykens*.

e.) Dus noemde zig een Balcker, *Bakma*; een Slager, *Bylsma*, of *Schraagma*; een Timmerman, *Latsma*, of *Schoeffma*; een Mandemaaker, *Tienma*. een Bleeker *Onga*. Hiertoe behooren nog *Smedema, Hoornma, Rat-
sma, Hammerma, Draadma, Rankama* en eene menig-
te andere. Niemand danke, dat dit verdigte Toë-
naamen zijn.

f.) Van deze is het bijna overtollig voorbeelden op te geeven. Zie hier eenige, welke tot dit soort behooren: *Alf, een Sloten, een Stappers, van Hinlopen, van
Wy-*

Friefche Dorpen, daartegen, bespeurde men altijd eenen ingewortelden afkeer van deezen weitschen en vreemden klank. Zelfs in onzen tijd durven het, onder de Landluiden, nog maar weynige waagen, om, ten kosten van, bij alle voorkomende gelegenheden, hier over beschimpt te worden, de Groote, en Stedelingen in 'n opzigt na te aapen. Ook zal hij, die een' toenaam onder hen heeft aangenomen, daarom niet te minder onder zijne bekenden, met agterlating des *Vans*, bij zijnen gemeenen naam genoemd, en aangesprooken worden, schoon hij hen ook in Rijkdommen, Jaaren, Gezag, of anderszins overtreffe.

§ XIV.

Er moet dan eene groote overvloed van Eigennazmen bij de Friefche Dorpelingen, ten

B

plat-

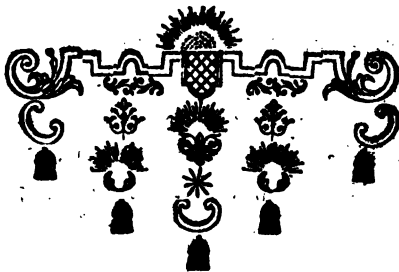
Wykel; van Oostrum, van Marrum, van Arum, van Achlum. of, op eene andere wijze: *Holwerda, Marnstra, Jowwerfma, Ferwerda, Salverda, Syswerda.* — van voorkomende dingen zijn afgeleid de namen, bij voorbeeld: *Dykstra, Miedema, Feenstra, Eydma*

platten Lande, gevonden worden; anderszins zouden zij zig, hoe vasthoudende ook aan de Vaderlijke zeden, en gewoonten, ten hunnen ondank, genoodzaakt vinden, om verwarring voor te komen, zig door Toenaamen te onderscheiden. In plaats, dat zij nu, geheel naar de wijze der Grieken, hunne kinderen maar eenen naam geeven, bij welken naderhand alleen maar, onderscheidshalven, de naam des Vaders gevoegd word: zonder dat dit meer verwarring veroorzaakt, als men bespeurd in landen of steden, daar meest alle menschen Toenaamen draagen.

§ XV.

Dat 'er nu waarlijk zulk eene, in de daad verbaazende, en bijna ongelooffelijke menigte van Eigennaamen nog, heden ten'dage, onder de Friesen in zwang gaan, en gebruikt worden, zullen de honderden derzelve, welke wij ten zekersten weten, dat nog niet verouderd zijn, en hier agter volgen, overvloedig bewijzen. Men ga nu eens bij onze nabuuren, welke zig, grootendeels, armelijk met

met een niet groot getal vreemde, en nog weiniger Vaderlandsche Naamen behelpen. Laaten die zelve Nabuuren nu aanmerkingen maaken: *dat de Friesen zulke wonderlijke naamen hebben.* Het zijn de naamen, welke hunne Voorvaders reeds voor Duijzend Jaaren droegen! — Is het eene eer, wanneer men zeggen kan, dat wij eene zeer rijke Taale spreken, het is zeker niet minder eene eer, dat men in zijne Taale zulk een aantal van egte Eigennaamen heeft, waar bij geen ander volk kan haalen.

I

www.libtool.com.cn

OBBE EMMENS

KORT BERIGT

WEGENS DE NAAMEN DER EDELE

EN

AANZIENELIJKE GESLAGTEN

IN

FRIESLAND. †

HET was van ouds bij veele Volken eene gewoonte, dat, niet alléén Mannen van geringere geboorte, maar ook Zij, welke uit de beroemdste Huizen hun-

† Wij hebben dit Kort Berigt van Emmen; het welk onze gedachten grootelijks bevestigd, zo aanmerkelijk gevonden, dat wij het, uit het Latijn, meenden te moeten vertaalen. Dog in de vertaling hebbenwe zomtjds iets, het geen ons minder dienstig scheen, uitgelaaten, zomtjds ook het oorspronkelijke een weinig verkort; zonder dat wij gelooven hier meé schade aan den Nederduitschen Leezer gedaan te hebben. Het stukje zelf is geplaatst voor des Schrijvers Friesche Geschiedtijden, in Folio.

hunne Afkomst rekenden, bij geenen anderen, Toenaam bekend waren, als dien, welken zij verkreegen door de naamen hunner Vaders bij de hunne te voegen. — Dus noemden zij zig zelve, dus wierdenze ook van andere genoemd. — Om nu niet te spreken van de Hebreën, onder welke Vorsten en Koningen dus te werk gingen; omtrent de Lijdiërs en Persiaanen is dit stuk duidelijk uit het geen Herodoot, en andere oude Schrijvers ons berigten. — Cyrus wilde, dat zijne Grafftéé dit opschrift droege. IK BEN CYRUS, DE ZOON VAN CAMBYSES, en op het ridderlijk standbeeld, het welk Darius, bij zijne komst tot den troon, tot een gedenkteeken deezer gebeurtenis oprigtede, las men deeze woorden: DARIUS, DE ZOON VAN HISTAPES, IS, ZO DOOR DEN MOED VAN ZYN PAARD, ALS DE TROUW VAN ZY-NEN STALMEESTER OEBARES, OP DEN PERSIAANSCHEN TROON VERHEEVEN. — Aangaande de Grieken is de Zaak overbekend. — Zelf zijn ook de Romeinen deezer gewoonte eenigszins nabij gekomen, hoewel ze de naamen der stammen, en Geslagten, en daarboven het woord *filius* (Zoon) 'er bij voegden. — Gansch anders gingen, bijna van de vroegste tijden af, de meeste der oude Duitfche Volken te werk. — Want de Koningen onder hen, en grootere Vorsten, als doorlugtig en bekend genoeg door zig zelve, wilden geenen anderen, dan hunnen eigenen en eenvoudigen naam draagen, en namen hier-

om nog den Vaderlijken , nog een' Gellagtnaam aan. Maar de overige Adel heeft, inzonderheid zedert vijf of feshondert Jaaren, de Gellagtnaamen gretiglijk aangenoomen, en agter de eigen-naamen gevoegd. Dit nu gefchiedde niet alleen , op dat elk, op deeze wijze, dies te naukeuriger betekend , en van andere, welke denzelven naam droegen, mogt onderscheiden worden, maar ook, op dat men van zijne hooge Geboorte eenigen zwier en luister verkreege. Voornaamelijk heeft deeze Smaak veld gewonnen in de laatste Jaaren, wanneer de Eerzugt is toegenomen, en men op zijne hooge afkomst een hoog hart begon te draagen. Verders is dit gebruik van den Adel ook, allengs, tot de overige Ingezeetene doorgedrongen, bijzonder in de grootere en kleinere Steden. Men nam doorgaans een' gellagtnaam aan afgeleid of van de plaats, aan welke het Hoofd van dit of dat Gellagt zijnen oorsprong verschuldigd was; of van zekere aanmerkenswaardige gebeurtenis; of van eene of andere zaak, welke den Stamheer eenen toenaam, en roem verworven had: zomtijds ook van het bezit van een Kasteel, Burgt, Heerlijkheid, Landgoed of iets diergelijks. Onze Voorvaders, de Friesen, edel zo wel als onedel, volgden, voor eenige eeuwen, in dit opzigt, de gewoonte der Grieken. Want, in plaats van eenen toenaam, zetteden zij bij hunne naamen die van hunne Vaderen; welk gebruik ook bij de meeste Noordsehe Volken, inzonderheid de Zweeden, bespeurd word. Want onder deeze gaan de magtigste

digste Heeren, en voornaamste Adel op de gemelde wijze te werk; zo nogtans, dat bij 's Vaders naam, in den Teeler (of Genitivus) gezet, doorgaans gevoegd werde het woord *Son.* bij voorbeeld *Gustaff Eriksfon*, waar van *Sleidanus* in het Latijn maakte *Gustavus Ericsonius*. Zomwijlen handelden de Friesche Adel, en het Volk hier in ook op een' en dezelfde wijze. Dus vind men geboekt de naamen van *Focke Wken soen / Wke vud / Ode Focken soen*. *Edzardt Ennen soen / Enno Edzards soen / Enno Haitets soen*. *Sibet Ebeh soen* / en meer andere. Doorgaans evenwel wierd het woord *zoon* agtergelaaten, en men zettede alléén maa'r 's Vaders naam in den Teeler, welke tweede naamval, in het Friesch, uitging op *a*: en wel op verschillende manieren, als in *ga, ma, na, da, ta, la, ia*. Waar van de voorbeelden deeze zijn. *Okke Keenesna, of Keensena. Kene Keensena. Folckmar Allena. Wiard, en Louwerd Wiardisna. Ede Wymkena. Maurits Kankena. Enne Edzardsna. Enne Haitetsna. Fokke Ukena, of Ukama. Hilde Ewesna. Omke Snelgerjna. Haye Wybema. Haye Ompteda. Gise Aukama. Bokke Dodinga. Kenic Bokkama. Kampe Gaykema. Harke Sikkama. Hedde Altama. Nitard Tiebbesna. Ritske Hayema. Henke Helmersna. Poppe Enema. Retie Wybsna. Mense Heerema. Tiabke Dyudesna. Ige Gelema. Jank Douwema. Heere Onema. Poppe Feddema. Wybe Bottinga. Foppe Bottinga. Foppe Tiarda. Goffe Okkinga. Siurd Hummema. Juke Alema. Hepke Edama. Haring Harinxma. Agg*

Harinxma. Wilke Onnama. Ripperd Ripperda. Fokke Ripperda. Hidde Tadinga. Sikke Feitsma. Wilke Ruerda. Sye Siardsma. Sikke Mellema. Juv Jwinga. Alle welke geslagtnaamen niet anders zijn als de Vaderlijke Eigennaamen, in den tweeden naamval: waar van de noemer (nominativus) ons opleverd de naamen *Kene, Alle, Wiard, Wymke, Kanke, Edzard, Haitet, Uke, Ewe, Snelger, Wibe, Ompet, Auke, Daede, Bokke, Gayke, Sikke, Atte, Tiebbe, Hayke, Helmer, Ene, Wydse, Heere, Dyud, Gale, Douwe, Oene, Fedde, Botte, Tiard, Okke, Homme, Ale, Ede, Haring, Onne, Rippert, Tade, Feite, Ruerd, Siard, Melle*; welke alle bij onzen Landaard, zo wel onder de Edele, als gemeene, en voormaals, en tegenwoordig, dagelijks gebruikt worden. In vervolg van tijd wierden deeze tweede Naamvallen, of Teelers, de Geslagtnaamen van aanzienelijke Huizen, zo ze naamelijk gedraagen wierden door Mannen, welke in Deugd, Rijkdommen, of uitgevoerde daaden uitmunteden. Gelijk nu deeze Teelers in de Taal' van elkander verschilden, zo verschilden ook zomtjids de eigennaamen, welke daar van waren afgeleid. Dit kan door voorbeelden bewezen worden. van *Juv* komt *Jwinga*, en *Juwesma*. van *Wymke*, *Wymkama*, en *Wymkena*. van *Edzard*, of *Idfard*, *Edsarsna*, en *Idfarda*. van *Uke*, *Ukema*, en *Ukama*. van *Gayke*, *Gaykama*, en *Gaykinga*. van *Sikke*, *Sikkama*, en *Sikkinga*. van *Okke*, *Okkama* en *Okkinga*. van *Heere*, *Herema*, en *Heringa*,
van

van *Douwe*, *Douwema*, en *Douwena*. van *Botte*, *Bottinga*, en *Botnia*. — Voor het overige, het geen ik gezegd heb van de ~~Geslagt~~ *Geslagnamen* der aanzienlijke Huizen, dat zelve moet men, ongetwijfeld, ook zeggen van de meeste andere, welke nog van deeze of geene plaats, nog van eenig aanmerkelijk geval herkomstig zijn. Dus zijn van geduurig voorkomende Friesche Mansnamen, ook nog deeze namen der Geslachten: van *Ise Ifinga*. van *Manne Manninga*. van *Beene Beeninga*. van *Adde Addinga*. van *Tamme Tamminga*. — van *Houwe*, of *Houwer*, *Houwerda*. van *Gokke*, of *Gouke*, *Gokkinga*. van *Benne Benninga*. — van *Huge Huinga*. van *Wicher Wicheringa*. van *Eitse Eitfinga*. van *Hotte Hottinga*. van *Mekke Mekkema*. van *Oene Unia*. van *Hanne Hannya*. van *Rover's Roorda*. van *Syart Syarda*, en *Syardama*. van *Eme*, en *Ewe*, *Evinga*, en *Ewinga*. van *Rewe Rewinga*. — van *Schulte Schultinga*. van *Hune Huringa*. van *Ryke Rikena*. — †

† Het geen EMMEN van den verschillenden uitgang des Teelers opgeeft, en op deeze zijne stelling verder bouwd, schijnt ons met eene gezonde Taalkunde niet zeer te strooken. In welke taal, dog vind men zulk eene verbaazende verscheidenheid van eenen en den zelfden Naamval? Wij houden alle die Woorddeetjes *ga*, *wa*, *na*, *da*, *ia*, *la*, *ia*, voor verschillende Friesche uitgangen der Geslagnamen, geschikt, om dezelve, zo wel onderling, als van de Eigennamen te onderscheiden, en 'er de gedaante van geslagnamen aan te geeven. Veigelijk onze verhandling. §. XIII. not. 2.

II

LIJST VAN EIGENNAAMEN

DER

F R I E S E N.

volgens de opgave van

HUNDIUS, BIJ LEIBNITZ,

Collectan. Etym. p. 235.

A bbo, Acro, Ado, AEpko, Aggo, Aico, Ailko,
Alco, Allo, Amco, Amfo, Apco, Asco, Afi-
go, Auco.

Bebbo, Beno, Bento, Betto, Bocco, Bolo, Boffo,
Botto, Bouwo, Boyo, Bredo, Bruno, Buco, Buto,
Butto.

Cammo, Campo.

Daco, Denvo, Dido, Diudo, Diurdeco, Dodo,
Dodeko, Douvo, Douwo, Dowo.

Ebo, Ebbo, Eco, Edo, Eddo, Eggo, Eilco, Ei-
fo, Elbo, Eliko, Eltco, Emo, Emco, Eno, Enno,
Epo, Eppo, Euvo, Ewo.

Falco

Falco, Feddo, Feddeko, Feico, Fejo, Fayo, Focco,
Foppo, Frifo, Fruto.

Gaico, Gailo, Galo, Gaffo, Gatto, Geerco, Ger-
co, Gerrico, Gruno.

Habbo, Hajo, Haico, Haro, Harco, Hazo, He-
do, Heddo, Hemco, Hemmo, Nepco, Heflo, Het-
to, Hewo, Heyo, Hicco, Hiddo, Hillo, Huro, Ham-
co, Hommo, Hompo, Hotto, Hoyo, Hugo, Hum-
mo, Huno.

Jacbo, Janco, Ico, Idco, Jelco, Jotmo, Jeppo,
Igo, Ilico, Imelo, Ino, Juco, Jutho, Juvo, Juwo,
Izo.

Kempo, Keno.

Leo, Lubdo, Ludeco, Lutto.

Manno, Meco, Mello, Menno, Mento, Meyo.

Nomo, Nono,

Occalo, Occo, Odo, Offo, Omko, Ommo, On-
neco, Onno, Otto, Ouwo.

Pibo, Popko, Poppo.

Quino.

Remco, Renico, Retfeco, Retto, Rewo, Riko.

Saco, Scelto, Scelko, Setto, Sculto, Sibco, Sic-
co, Sippo, Sifo, Sittico, Siveko, Syo, Syzo.

Tako, Tammo, Tanno, Tearcho, Tedo, Teto,
Thezo, Thyo, Tiabco, Tiacco, Tido, Tiebco.

Ubbo, Uco, Udo, Uffo, Unico, Upko.

Vitho.

Wabbo, Waltco, Waltzo, Weno, Wibo, Wilko,
Wille

Willo, Winesco, Witio; Webbo. Wopko, Wynko,
Wyntio.

www.libtool.com.cn

YR OUVENNAAMEN.

Adda, Almeda, Amka.

Bawa, Bindelefa.

Diudleta, Doda.

Elborga, Eſſa, Etta.

Foelqua, Foſſa, Frowa, Fya.

Gela.

Heba, Hebrigis, Hilleda, Hima, Hiſſa, Hyc-

Jueſa.

Kemolda.

Occa.

Reinolda.

Tetta, Theſa, Tiadera.

Uſca, Wiſka, Wopka.

III

www.libtool.com.cn

L I J S T

VAN EIGENNAAMEN,

WELKE DE

F R I E S E N

MET ANDERE GEMEEN HEBBEN.

A.

Abel.	H. Agatha, g. Aagtje.
Abraham.	H. Agnes, g. Agniet, Angniet, Angnietje.
Adam.	
Adriaan, g. Ariaan, Arjen.	Adriana, g. Arjaantje.
Albert.	H. Anna, g. Antje, Anke,
Allardus, g. Allert.	Antonia, g. Teuntje.
	H. Am.

† Deze Naamlijst word geenszins opgegeeven als eene volledige verzameling, maar behelst alleen de meest gebruikelijke oude Duitse en vreemde naamen, welke der Taale zijn ingelijfd. De bijgevoegde letter H betekend den oorsprong van naamen der *Heiligen*; daar de letter g de *gewoonlijke* uitspraak aanduid.

H. Ambrosius.

H. Andreas, g. Andries, H. Apollonia, g. Pleun-
Anders. tje.

H. Antonius, g. Antöny,
Teunis.

Arent.

H. Augustinus.

B.

H. Balthasar.

Barend, g. Beern.

H. Bartholomæus, g. Mee-
wis.

H. Benedictus.

Benjamin.

H. Bernardus.

H. Bonifacius.

Boudewyn.

H. Barbara, g. Berber.

Bartha, g. Bartje.

Beatrix.

H. Brigitta, g. Bregt,
Bregtje.

C.

H. Casper, g. Kasper.

H. Claas, Claus. zie Nic.

H. Cornelis, g. Knillis.

Christiaan, g. Krift.

H. Christophorus, g. Chri-
stoffel, Stoffel.

H. Catharina, g. Karyn,

Kaetje, Tryntje.

Clafina, g. Klaaske. be-
hoort tot N.

Cornelia, g. Knilliske.

Christina, g. Styntje.

D. De

DERDE BIJLAGE

31

D.

Daniel.

www.libtool.co Dirkje.

David.

H. Dorothea, g. Doostje;

Diederik, Dirk, Durk.

Doorke.

Didmar, en Dithmar.

H. Dominicus.

E.

Edfard, Edfert, Idfert.

H. Elifabeth, g. Lysbet,

Eduard, Edwert, E-
vert.

Lys, Lyske.

Evertje.

Egbert, g. Eibert.

Engbert, g. Eingbert.

Ernestus, g. Ernst,
Eernst.

Everhard, g. Evert.

F.

Floris.

H. Franciscus, g. Frans.

Frank.

Frederyk, g. Freerk.

Francyntje.

Freerkje, Freerke.

G.

H. Gabriel.

Georg.

32 DERDE BIJLAGE.

- Georg, g. Jurjen.   Jurriaantje.
Gerardus, g. Gerrit,   Gerritje, Gertje.
   Geert.   Gerbentje.
   Gerbrandus, g. Ger-   Gelfke.
   ben.   H. Gertruda, g. Geertruy,
Gerlof, g. Gellof, Gel-   Truyke.
   lif, Gelf.   Govertje.
Gerrold.   Gysbertje.
H. Gillis, g. Jillis, Jielis.
Godefridus, g. Govert.
Gysbert. (Gisebertus.)
   H.
Hans.
Hartman.
Hector.
Hendrik, en Hein.   Hendrikje.
Herman, g. Harmen.   Harmke, Harmkje.
H. Hillebrand, g. Brandt.
Hugo, g. Huige.
H. Huibert. (Hubertus.)
   I.
H. Jacob, g. Japik.   Japikje.
Jasper.
Joachim, g. Jöchim.
Job,

Job, g. Jop.	
H. Johannes, g. Jan:	Jantje, Janneke, of Jant-
Jonas.	fen,
H. Joris.	
H. Joseph:	Judik:
Ifak.	

K.

Karft.	Karftje.
Koenraad, g. Koen.	Koentje:
Koert, ook Coert.	
Kryn.	

L.

H. Lambertus, g. Lam-	Lammértje.
mert.	
H. Laurentius, g. Lou-	
rens, Louw.	
Leonardus, g. Leen-	Leendertje, Leentje.
dert.	
Lubbert.	
H. Lucas.	H. Lucia, Lucyke,
H. Ludgerus, g. Ludger.	Lucke.
Ludolphus. g. Lulof.	

M.

H. Marcus, g. Markes.   H. Magdalena, g. Lecntje.
 H. Martinus, g. Marten.   H. Margareta, g. Mar-
 H. Matthæus, g. Matthys,   griet, Grietje. Margje.
                                   Thys, Teewis.   H. Maria, g. Maryke,
 Meinardus, g. Meinert,   Maayke.
                                   Meindert.   H. Martha, g. Martje.
 Melis.
 Mennout.
 H. Michael, g. Mechiel.

N.

H. Nathanael.
 H. Nicolaus. g. Klaas,   Klaaske.

O.

H. Odulph, g. Olof, Olf.
 Olphert.
 Otto, g. Otte.   Ottje.

H. Paulus.   Philippyntje.
 H. Philippus. g. Filip,
                                   Flip.

H. Pe

H. Petrus, g. Pieter.
Pi. grom.

Petronella. g. Neeltie,
ook Pietertje, Pietje.

www.libtool.com.cn

R.

Regnerus, Reinder.
Reinout, Reint, Rein.
Renik, g. Rienk.
Rippert.
Ritfert.
Robbert.
Rombert, g. Rommert.
Rudolphus, g. Roelof.
Rutger. Roel

Reinske.
Rienkje.
Rommertje.
Roeltje.

S.

Samuel.
H. Sebastiaan, Bastiaan.
Sibrand, g. Sybren.
Sibout.
Sigebert, g. Sievert.
H. Simon of Simeon. g.
Symen.
H. Stephanus, g. Steven, H. Sufanna, g. Sanne.
Steffen.

Sybrigje.
Sievertje.
Symbkje.

C

T. H. To

T.

H. Tobias.
 H. Thomas, g. Tomes.
 Tymen, g. Tymen.

U.

Ulrik. Ulrick.
 Unico, Unike.
 H. Urbanus, g. Urbaan. H. Ursula, g. Ursel.

W.

Warner, Warnara.
 Wessel.
 Wigbert.
 Wilbert.
 Willem. Willemyntje,
 Wouter. Willemké.
 Wybrand, g. Wybren.
 Wynand.
 Wynout.

Y.

Ysbrand, g. Brandt.

Z.

Zacharias.

IV

www.libtool.com.cn

GROOTE LIJST,

ZO VAN OUDE, ALS HEDENDAAGSCHE

FRIESCHE

MANS- EN VROUWEN-

NAAMEN. •

A

Aan. ook, Aane, Aant.

Aarn,

Aafke.

C 2

Aarn

* De oude, en thans min gebruygd wordende naamen, welke met zene *curfieve*, of loopende, Letter door den Druk zijn onderscheiden, komen voor bij *Emmen*, *Winfewius*, *Schoranus*, *Gabbema*, *Gysbers Zapiks* en andere.

De overige, en hedendaags gebruykelijke, zijn ons, bij eene langduurige verzameling, van tijd tot tijd voorgekomen.

Welke verbaazende menigte de Leezer hier ook voor oogen hebbe, gelooven wij egter, dat er nog veel onzes oplettendheid ontfnaapt zijn.

*Aart.**Abe.**Abbe.* www.libtool.com.cn*Abele.**Ade.**Adde.**Age.**Agge.**Ale.**Alef. bak, Alof.**Alger.**Alle.**Alte, Alteke, Alter.**Andele, Andelof, Anlof.**Anke.**Anjes, Arnjes, (Annius)**Anne.**Ansche, Anske.** *Aploon.**Aris, Arys.**Arp.**Arffe.**Aaltje.*

Men dient op te merken, dat in de meeste Vrouwennaamen eene zamentrekking² plaats heeft. *Aafke* wierd, bij ouds, uitgesproken *Abete*; en is de vrouwennaam van *Abe*. van *Alte*, *Alteke*, kwam eindelijk de latere uitspraak *Aaltje*. Het zal gemakkelijk zijn hierna over de andere te oordeelen.

*Aatje.**Aatske.**Ade. Adje.**Ake.**Akke.**Anskje, Ansk. †*

C 4

Alte,

* Het is niet onwaarschijnlijk, dat deze de mansnaam *Apollonius*; zij, door benoeming, of naamoeninge, afgeleid van den naam der Heilige *Apollonia*.

† De Vrouwennaamen wierden bij ouds algemeen, en nu nog,

Ajfe.

Ate.

Atte.

Atfe.

Auke.

Aye.

Ayke.

Aylke.

Ayold.

Ayfe.

Aytfe.

Atje.

Atske.

Aukje, Auka

Aye.

Ayle, (Aylia.)

B.

Baard, Baart, Beert.

Baardje, Bartje, Beertje.

Babe.

Baling.

Balle.

Balling.

Banne.

Bartele, Bartle.

Bauke.

Baukje, Bauk.

Baye.

Bayke.

Beene.

Beefke.

Benke

nog in den gemeenzaamen ommegang, in één lettergreep uitgesproken. bij voorbeeld: *Ansk, Auk, Bauk, Bieuwk, Doed, Els, Frouwk, Goyk, Houk, Jiesk, Lolk, Rint, Sepk, Sijpk, Tjesk, Wypk, Ynsk.*

*Benke.**Benne.**Bente.* www.libtool.com.cn *Bentje. Bent.**Berke.**Betske.**Beye.**Beitske, Beits.**Beynte.**Binne.**Bieuwkje, Bieuwk.**Binnert.**Bintske, Bints.**Bode.**Boele.**Boeltje.**Boete.**Bokke.**Bokje.**Bole.**Bolte.**Bonge.**Bonne.**Bonte.**Boote.**Bootje.**Borgert.**Borrit, Borrith.**Botte.**Botje.**Bouwe, Buwe.**Bouwkje, Bouk.**Boye.**Boyke.**Broer.**Bronger.**Brugt, Bruchte.**Brucnik.**Bruid.*

Brum.

Bruyn.

Buche.

Burde.

www.libtool.com.cn**D:**

Daam.

*Damt.**Daytje.*

Dedde.

Dedke.

Dekken, *Deken, Deka.*

Dette.

Dettje.

Deytse.

Djoerd.

Dieuwke, Dieuwk.

Djurre.

Doede, *Dode, Dose.*

Doedke, Doetje, Doed.

Doeke.

Doekje.

Doekele.

Doekeltje.

Dokke.

Douwe.

Douwtje.

*Doye.**Doyke.*

Doytje.

Doytske.

Doytse.

Driefe.

Dye.

Dyud.

E.

Eâbe.	Eâbke, Eâpke.
Eâble.	Eâbel, Eâbele, Eâbeltje.
Eâde.	
Eâdje.	
Eâke, (Ekke.)	Eâkje.
Eâlfe.	
Eâmke.	
Eâsge.	
Eâffe.	
Eâte.	Eâtske.
Ede.	
Edger.	
Eelke.	Eelkje.
Eeltje.	
Eene.	Eentje.
Eentje.	
Eere.	
Eerde.	
Eeuwe. Ewe.	Eefke.
Eeuwke.	
Egge.	
Egger.	
Eile.	Eile.
Eilert.	
Êuke.	Ekje.
Êke.	Elske.
	Ekke.

Ekke.
 Elder.
 Elger.
 Eling.
 Eme.
 Eemke.
 Emke. †
 Eilert.
 Ene.
 Enne.
 Engel.
 Ente.
 Epe.
 Eppe.
 Ererth-
 Esger.
 Eske.
 Ette.
 Etje.
 Eyold.
 Eyse.
 Eyte.
 Eytse

† Het schijnt ons toe, dat men alle zulke naamen, als b. v. *Eemke, Emke, Doytje; Eelke, Eelje, Eentje, Eeuwke, Eilke, Etje.* enz. te houden hebbe, voor *formae diminutivae*, of een soort van verkleinde naamen, van *Eme, Doye, Eele, Eene, Eeuwke, Eile, Ette.* . . . . hoedan ge men gewoon is, uit vriendelijkheid; aan kinderen te geeven. Het gebruik heeft gewild, dat dit soort van eigennaamen, schoon de kinders mannen wierden, in de Taal stand hield.

Engel, Engeltje.

Erkje. (Ericia.)

Febbe.
 Fedde.

Fedtje.
 Fekje.

Feddrik

Feddrik.	Fetgje.
Feer.	
Fekke.	www.libtool.com.cn
Fetje.	
Fetfe.	
Fette.	
Feye.	
Feyke.	Feykje.
Feyte.	
Feytfe.	
Foeke.	Foekje.
Foekele.	Foelke.
Foke.	Fokel.
Fokele.	
Fokke.	Fokje.
Fokkle.	Fook.
Folkert.	
Folle.	
Folmar, <i>Folkmar</i> .	
Folpert.	
Fonger.	Foffe.
Fopke.	
Foppe.	
Former.	Freena.
Forte.	
Foye.	
Franke.	Froukje, Frouk.
Friede.	Fryke.

Fritte

Fritte.

Fytje. Fy.

www.libriG.l.com.cn

Gabe.

Gabbe.

Galke.

Galtje.

Gayje.

Gatfe.

Gauke.

Gauwe.

Gayke.

Gaytfe.

Geâle. *Gale.*

Gedfer.

Gemme.

Gepke.

Gerke. Gerk.

Giolt. *Gialt.*

Gife.

Goerd.

Goffe.

Gokke.

Gootje.

Goffe.

Gosling. *Goslk. Goslig.*

Gotfe.

Gaapke.

Gatske, Gaatske.

Gaykje.

Gaytske.

Geâltje, Geeltje.

Geeske.

Geiske.

Gepk. Gepkje.

Gerkje.

Gife. (Gifela.)

Gauke

Gouke.	Goukje.
Goye.	Goytske.
Goytje.	
Goytfe.	
Grate.	Greëtske.
Greeld, Graald, Greold.	Gyeke.
Greuld.	
Gribbert.	

H

Haane.	Haakje.
Haantje.	
Haare, Haaren, Haarent.	
Halbe, Halber.	
Hanke.	
Hanne.	
Haring.	Harinkje.
Harke, Herke.	Harkje.
Hart.	Hartje.
Hatte.	Hatje.
Hattum.	
Hauke.	Hauk, Haukje.
Haye.	
Hayke.	Haykje.
Hayte, Hayter.	
Haytfe.	Haytske.
Heabele. Heebele.	
	Hebbe.

VIERDE BIJLAGE.

47

Hebbe.		
Hebbele.		
<i>Hedde.</i>		
Hedfe.		
Hedfert.		
Heere, <i>Hest.</i>		
Heerke.		
Heert.		
<i>Helbe.</i> (Jelbe.)		
Helke.		
<i>Helmer.</i>		
Hemke.		
Hemme.		
Hempke.		Hempk. Hiemk.
<i>Henne.</i>		
<i>Hente.</i>		
Hepke.		
<i>Herbrand.</i>		
<i>Herne.</i>		
Hessel, <i>Hesling.</i>		
Hette.		Hetje.
Heyne.		
Hibbe.		
Hidde.		Hitje.
<i>Hiere.</i>		
<i>Hilderd.</i> (Jillerd.)		Him, Hime.
Hille.		Hiltje.
<i>Hilms.</i>		

Hiltje.

Hiltje.	
Hinke.	Hinke.
Hinne.	www.libtool.com.cn
Hiske.	His, Hisk, Hiske.
Hisse.	
Hobbe.	
Hoeke.	
Hokke.	
Holle, of Holding.	
Holke.	Holkje.
Holft.	
Homke.	
Homme.	Homkje.
Hopper.	
Hotje.	
Hotse.	Hotske.
Hotte.	
Houke.	Houk, Houkje.
Houwe.	
Houwer.	
Hoyte.	Hoykje.
Hoytge, Hoytje.	
Hoytse.	
Hume, Humme.	
Hune.	
Hyle.	
Hylke.	Hylk, Hylkje.

I. Jaan.

L

www.libtool.com.cn

Jaan.	Jaantje.
Jaane.	
Jaare.	
Jadde.	Jadske.
Jakkele.	
Fanne.	
Fanke.	
Jappe.	Japke.
Jarig, Jaring.	Jarigje.
Jaye.	Jayke.
Faytje.	
Ibele,	Ibeltje.
Ide, ook Iede, Yde.	Iedtje, Ied.
Ids.	Idske, Idsk.
Jeb.	Idskje.
Iebe.	
Jeen.	
Iege ook Yge.	Ieg.
Iegele, Igle, Ygle.	
Jelbe, Felbit, Jelbout.	
Jelger.	
Jelke.	Jelkje.
Jelle.	Jeltje, Jelt
Jelmer.	
Jelte.	
Felke.	

D

Feltje

Feltse.

Ieme, ook Yme. Iemet, Iemkje, Ymkje, Ymk.

www.libtool.com.cn
Imme.

Iemele

Jenne.

Jens.

Jense.

Jentje.

Jeppe.

Jetse.

Jette.

Jeyp.

Jildert, Jillert,

Fippe, Fippert.

Ine.

Inne.

Inte. Intit. ook Ynte.

Intje.

Joeke. *Fukke.*

Joekele.

Folle

Joltje.

Fonge.

Joon.

Joro.

Jorre.

Jorryt.

Jotje.

Jepke.

Jetske. Jets.

Jetje.

Jiesk.

Jietske, Jietsk.

Jilda.

Jiffeltje.

Intske, Yntske, Ynts.

Joekje, ook Joeke.

Jorrytje.

Jouke.

Jouke.	Joukje. Jouk.
Jouw, <i>Juw.</i>	Jouwkje. Jouwk:
Jouwirt.	Jouwerke.
Ipe, ook. Ype, Epe.	
Ippe.	
Ipke, Ypke.	
Ise.	

K.

<i>Kampe.</i>	
<i>Kanke.</i>	
Kanter.	
<i>Keeme, Keme.</i>	
<i>Keene, Kene.</i>	
<i>Kenne.</i>	
Keympe.	Keympke.
<i>Kinge.</i>	
<i>Kinne.</i>	
Kleis.	Kleiske.
Kling.	
Kluurd.	Kluurtje.
Koop.	
<i>Kuner.</i>	<i>Kunera.</i>
Kunne.	Knierke.
<i>Kyne.</i>	

L.

Laas.	www.libtool.com.cn	
Lauwe.		Leelt..
Lenſe.		Lenske.
Letſe.		Letje.
Lette.		Luukje, Luikje.
Leuke.		
Liauke.		
Libbe.		
Liebe.		
Lieffert, Leffert.		
Lieppe.		
Lieuwe.		
Liqbbe.		
Lioedſe.		
Lipke.		
Liuke.		
Lolke.		Lolkje, Lolla
Lolle.		
Loos.		
Louwe.		
Louwert.		
Lubbe.		
Lude.		Ludske, Luts.
Ludger.		
Ludfert.		
Luppe.		Lupke.
		Luime.

Luime, ook Lieumme.

Lune.

Luurd, Luu. www.libtool.com.cn Luurdje.

Luytje, Luyt, Lutet, Lylts, Lyltfen.

Luytfen.

Lyentje.

Lykle.

M

Mamme.

Manne.

Meile.

Mein.

Meine.

Neinouw.

Meinte, Meint.

Meintje.

Meke.

Mientje.

Mekke.

Melle.

Melke.

Menke, Minke.

Minke.

Menne, Minne.

Mennolt, Minnolt.

Mense, Minse.

Mente.

Mentje, Mintje.

Mintje.

Meye.

D s

Meko.

*Mokke.**Molle.**Monne.* www.libtool.com.cn*Monts.**Murk, Mark, Merk, Murkje**Mirk.**Myke.***N.***Nammea.**Nanke.**Nanne.**Nanning.**Nette, Nitta**Nitard.**Noedt.**Nölle.**Namkje.**Nantje.**Neeltje.**Neyne.**Nieske.***O.***Obbe. Ubbe.**Obe.**Ode.**Oebele, U. ble.**Oeds.**Oedse.**Oege.**Oeheltje.**Oedske.**Oegje.***D 4***Oeltje.*

Oeltje.
 Oene.
 Oentje, Oenke. www.libtool.com Oentje.
 Oense, Oentse:
 Oepke: Oepkje.
 Offe. Uffe.
 Ofke. Ofke.
 Okke. Uke.
 Olbert. Olbet:
 Olbren.
 Olke.
 Olpke:
 Omke. Omkje.
 Omptet:
 Onne. Ontje.
 Onke.
 Ork.
 Outger:

P.

Pabe. Paabke.
 Pals.
 Pape. Peak.
 Paye, Peye. Perkje. Perkie.
 Peer, Pier. Pierke.
 Piebe.
 Pieke.

Pöpe.

Popke.

Popkje

Poppe.

Pylger.

www.libtool.com.cn

R.

*Redmer.**Redert.**Rebuts.**Redle.**Reid.**Reiger.**Reife.**Reitje.**Reitske.**Reitse.**Reltje.**Remke.**Remmelt.**Rentje.**Repke.**Rette.**Rewe.**Reylof.**Riemer.**Riemke.**Rienk, Rencia.**Rienkje.**Rienfe.**Rientje.**Rientse.**Rikje.**Rikka.**Rixt.**Rimmer.*

Rimmer.
 Rinke.
 Rinne. www.libtoook.com.cn Rintje.
 Rinnert. *Rennert.*
 Rinse.
Rinske. Rinske. Rins , Rints ,
 Rintse. (Rinsen.
 Ripke.
 Rippert.
 Ritse.
 Ritske.
 Rocche. Rogge.
 Rocchske. Rogske.
 Rodmer, Rotmer. Rodmertje.
Roeder.
Rolle.
 Romke. Romkje.
Roppert. Royts.
 Rouke.
 Ruurd , *Rivert , Rioerd ,* Ruurdtje.
 (*Ruert , Rovert.*)
 Ryk.
 Ryke. Rykje.
 Rykle.

S.

Saake.

Saakje.

D 5

Sakele,

Sakele, Sakle.	
Salvus.	Samkje. Samk.
Sander. www.libtool.com.cn	
Sanne.	
Sape.	Saapke.
Sappe.	
Sasker.	
Schele.	
Schelte.	
Schenne.	
Schienke.	
Schulte.	
Seerp.	Seerpke.
Selke.	
Semme.	Semkje. Semk.
Senne.	Sentje.
Sent. Wins. Cent.	
Sentje.	
Seppe.	Sepkje, Sepk.
Setje.	Sets. Seats. G. J.
Siabbe.	
Sibbe.	
Sibbele.	Sibbeltje. Sibbel.
Siebe. Siebet.	Siepk.
Siebele.	
Siede.	
Sieds.	Siedske. Sytske.
Sieger.	
	Sierd.

Sierd. <i>Siard.</i>	Sierdtje.
Sierk.	Sierkje.
Sikke.	Sikje.
Simke.	Simkje. Simk.
<i>Sin.</i>	
<i>Sinder. (van Sinderen.)</i>	
Sinne.	
Sintje.	
Sioek. Siuk.	Sjoekje, Siuke.
Sioerd.	Sioertje.
Siolle.	
<i>Siouw. Siouw.</i>	
Siouke.	Sioukje. Siouk.
Sipke.	Sipkje, Sipk.

Sippe.

* Hebben wij boven (Verh. § IX.) gemeld, dat de Friezen steeds eene groote zorg betoonden, in het bewaaren hunner vaderlijke eigennaamen, en blijkt het uit deeze breede naamlijst, dat diezelfde zugt hun nog bijblijft; — het spijt ons, niettemin, te moeten bekennen, dat die zugt niet algemeen is. Veele hebben, zedert lang, hunne egte voorouderlijke naamen verworpen, en 'er vreemde voor in plaats genoomen. Met wat oogmerk dog? — Wij laten het lieft aan den Leezer, om hier op, bij zig zelve, te antwoorden. De Nazaat, die de wigtige, en gedngte Slagvaardigen, welke zijne heldhafte Voorouders in het veld, voorheen, zo mannelijk, met fierkgespiede armen zwaaiden, en zo gevoelig wisten te doen treffen, naauwelijks, en niet zonde het bijeenroepen van alle zijne kragten, kon behandelen, oordeelde evenwel, dat die oude Friesche naamen, welke zijne

Va-

Sippe.

Sitte.

Snelger. www.libtool.com.cn

Sreyn.

Stientje.

Sweitse.

Sweitske.

Swier. Sweet.

Swobke. Swob.

Sye.

Syk. Syke.

Syke.

Syne.

Sykje.

Syp. Sype.

Sypke.

Vaders droegen, voor hem te laf waaren. -- Men had wel iets geleezen, of hooren verhaalen van de dappere daaden der Romeinen! Fluks veranderden de *Siph'es*, in *Scipio's*; de *Tierk'em*, de *Tiaard'en*, in *Tarquiniussen*: een *Pope* wierd een *Pompous*; een *Felle* wederom een *Julius*. Voor de *Lolle's*, *Lyklé's*, *Gabe's*, *Tiete's*, *Lieuwe's*; zag men *Laelius'sen*, *Gabinus'sen*, *Titus'sen* en *Livius'sen* te voorschijn komen. Is het dan meerder eer eenen vreemden, dan een' Vaderlandschen naam te draagen? Of zijn de Romeinen dan, in de daad, zo veel dapperder geweest, als onze voorouders? Dog het is bij de Romeinsche naamen niet alleen gebleeven; men heeft tegen de Friesche ook Grieksche, en Italiaansche geruuld, welke eenig vertoon van geleerdheid konden maaken. Dus wierd de naam *Homme* verwisseld in *Homerus*; *Seerp* in *Serapius*; *Fokke* in *Phocaus*; *Minne* in *Menelaus*; *Heere* in *Heraclytus*; *Dye* in *Dion*; *Oene* in *Onias*; *Doede* in *Dodomaeus*; *Sikke* in *Sixtus*; *Bokke* in *Bocatus*. Heeft de Taal invloed op de zeden, gelijk van kundige Luiden is opgemerkt, en behoogd, wij gelooven, dat dit vooral plaats heeft in het verbafteren der eigennaamen.

Sypke.

Sypt.

Sytge. Sytje.

Sytte.

Sytsé.

www.libtool.com.cn

Sytske.

T.

Tabe.

Tading, Tadig, Tating.

Talte.

Tamme.

Tane.

Tanne.

Tanke.

Teåde, Tade, Teede.

Teâke.

Teâkêle.

Tetman, Tatman.

Tetse, Teâtsje.

Tette.

Teye.

Tialle.

Tialke.

Tialling.

Tidde.

Tjebbe.

Tjebbele.

Taabke.

Tamke.

Tayke.

Teâkele, Teâkel.

Teâtske.

Tetske.

Tetje, Tetke.

Tjaltje, Tjal.

Tjamke, Tjamk.

Tjemk.

Tiede.

Tiede.	Tietje, Tiedt.
Tiedger.	
Tjeerd, Tiaard, Tiard.	Tjeerdkje.
Tjerne.	
Tiele.	
Tjepke,	
Tjerk.	Tjerkje.
Tjessé.	Tjessk.
Tiete. Teete,	
Tietje.	
Tjetse.	Tjetske.
Tinke, Tenke,	
Tjeuke.	
Tjomme.	Tjomke.
Tonke,	

U.

Uke, Ucke,	
Ule.	Ulpke.
Ulbe.	Ulske.
Volke.	
Upt.	Uylkje.
Uylke.	Uyltje.

W.

Webbe

Walle

Walle.

Walke.

Walte.

Wapke.

Watse.

Watte.

Welbe.

Wepke.

Wetje.

Weyt.

Weytse.

Widmer.

Wiede.

Wierd, *Wiard*.

Wif.

Wigge.

Wiggert, Wigger
(Wicher.)

Wiggering.

Wigle.

Wilke.

Wille.

Wilt. Wilte.

Wiltje.

Wisse.

Witte.

Wobbe.

Wolf.

Wapkje.

Watske.

Wepkje. Wepk.

Weytske.

Wiskje, Wisk.

Wobbeke.

Wobbelke, Wobbel.

Wypke.

Wolmer.

Womke.

Wop. Wopke.

Worp, *Werp*, *Warp*.

Wybe.

Wybren.

Wyger.

Wymer.

Wymke.

Wynz.

Wyneke.

Wynering.

Wynfe.

Wypke.

Wytje.

Wytke.

Wytfe.

Wytske.

Womkje, Womk.

Wopkje, Wopk.

Worpke.

Wybke.

Wyk, Wyke.

Wymkje, Wymk.

Wynske, Wynsk.

Wypkje, Wypk.

Wysk.

Wytske, Wytsk.

Y.

Yff.

Yke. †

Yfke.

Yke. †

Ynfe.

†† De eigennaamen zijn op verschillende wijzen gevormd, en van elkanderen afgeleid, als bij voorbeeld:

I. Door Verdubbeling der Letters. -- van *Abc*, *Abbe*: van *Adc*, *Adde*: van *Age*, *Agge*: van *Als*, *Alle*. van *Ato*. *Atto*.

II. Door

Ynfe.	Ynskje, Ynsk.
Ynte.	Ynts.
Yntfe.	www.libtool.com.cn
Ype.	Ypkje.
Ypke.	
Yske.	
Ytte.	Ytje.
Ytfe.	Ytske.

II. Door verlenging. — van *Abe*, *Abels*; van *Baart*, *Baartels*, *Bartels*; van *Hebbe*, *Hebbels*; van *Goye*, *Goytsje*; van *Hays*, *Haytsje*; van *Felle*, *Felmer*; van *Jorre*, *Jorryts*.

III. Door verkleining: hoedanige *formae diminutivas*, of *vleijende* naamen, boven zijn aangewezen. . . . Door deeze verkleining gebeurt het menigmaalèn, dat de Mans en Vrouwennaamen volmaakt dezelve zijn. van een' ouden verloorenen naam *Ye* is de *forma diminutiva*, *Yske*. waarvan *Yke*. van *Hille*, *Hilleke*, *Hilletsje*, *Hiltje*. van *Hemmo*, *Hempa*, *Hempke*, *Hempke*. welke drie naamen: *Yke*, *Hiltje*, *Hempke* (om nu niet meer aan te tekenen, zo wel aan Mannen, als Vrouwen gegeven worden. Mogelijk zal 'er, hier of daar, wel een enkele naam zijn, welke niet anders is, als de oude uitspraak van een' voorgaanden, of volgenden. Zo schijnen *Yps* hier, en *Eps* voorheen dezelve te zijn. de oude en latere uitspraak word men overal gewaar in de klinkers: Ondertusschen beloopt de hier opgetelde, thans gebruikelijke, en egte Friesche Mansnaamen een getal van meer dan *Vierhonderd en Sestig*, zonder de min gebruikelijke, of in de derde bijlage opgegeevene onegte te rekenen.

E

V

www.EeboorZ.com.V
VERZAAMELING

VAN EGTE FRIESCHE

GESLAGTNAAMEN,

WELKE VAN

EIGENNAAMEN

OORSPRONKELYK ZYN.*

Van *Aane*, *Anema*. *Aarn*, *Aarnsma*. *Abc*, *Abinga*. *Abbe*, *Abbinga*, *Abbema*. *Ada*, *Adama*, *Adema*. *Adde*, *Addinga*. *Age*, *Agge*, *Agema*, *Agge*
ma.

* Veele Geslagten, tot welke deeze naamen behoorden, zijn reeds voorlang uitgestorven. Zo dat opkomende Rijkelingen hier (zo men zegt) te kust en te keur kunnen gaan, en 'er eenen voor zig uitkiezen: het welk wij hun liever raaden, als vreemde, en uitlandsche aan te neemen. aan de eene kant, op dat zij dus hunne liefde voor het Friesche Vaderland vertoonen mogen: en ten anderen, om het vooruitzigt van een aanmerkelijk voordeel! Want zo zij eene verstandige keus doen, en de Weeld, en onze Republyk nog hondert Jaaren staan, zullen hunne
aftam-

Ale, Alema. *Alle*, Allinga, Allema, Allena. *Alte*, Altama, Altena, Alta. *Amke*, Amkama. *Andele*, Andela, Andia. *Affe*, Affema. *Atte*, Attama, Attena. *Atse*, Atsena. *Auke*, Aukinga, Aukema. *Aye*, Ayama, Aysma, Ayta. *Ayke*, Aykema. *Aytse*, Aytsema, Aytisma.

Van *Baard*, Baarda. *Babe*, Babinga. *Balle*, Ballama. *Banne*, Banga, Bannema. *Beene*, Beninga. *Benne*, Benke, Benninga, Benkema. *Beye*, Beyema, Beyma. *Beynte*, Beyntema. *Bole*, Boele, Boelama, Bolta. *Bokke*, Bokkama, Bokkema, Bokma. *Bonge*, Bonga, Bonga, *Bonne*, Bonninga, Bonnema. *Boote*, Bootisma. *Botte*, Butte, Botma, Botnia, Bottinga, Buttinga. *Bouwe*, Buwe, Bouwema, Bouta, Buma. *Boyke*, Boykinga. *Broer*, Broersma. *Bronger*, Brongersma. *Bruyn*, Bruynsma.

Van *Dedde*, Deddinga. *Deke*, Deken, Dekama, Dekema, Dequama. *Dode*, Doede, Dodinga, Dotinga, Doedinga. *Douwe*, Douwma, Douwena. *Doye*,
E 2 Doye.

afstammelingen, zo ze slegts hunne ouderlijke goederen niet verminderd, maar vermeerderd hebben, zonder veel tegenspraak, hunnen oorsprong van de oudste Geslagten mogen afleiden. -- Wij geeven in deeze verzaameling alleen maar zodanige Geslagtnaamen op, als van welke *Emmen* (bl. 23) gewaagt, en welke van egte Friesche eigennaamen afstammen; zulke, welker oorsprong onzeker is, hebben wij liever agtergelaaten. Anders hadden wij hier voort al kunnen opgeeuen de Naamen: *Andringa*, *Arentsma*, *Aylva*, *Andeles*. -- *Burmania*, *Bama*, *Eirnia*, *Bliama*, *Biesma*. enz,

Doyema, Doyinga. *Doyke*, Doykama, Doykinga. *Doytse*, Doytsema, Doytsema. *Djud*, Diudesema.

Van *Eabe*, Eabinga. *Eade*, Eadinga. *Eake*, Eaksema. *Ealfe*, Ealfeima. *Eamke*, Eamkema. *Easge*, Easginga. *Eate*, Eatsema. *Ede*, Edema. *Eelke*, Eelkema, Eelksema. *Ene*, Eeninga. *Eere*, Eeringa, Eerfra. *Eewe*, Euwinga. *Eke*, Ekama, Ekema. *Elger*, Elgersema. *Eling*, Elinga, Elingsema, Elinxma. *Eeme*, Eeminga. *Epe*, Epema. *Eppe*, Eppinga. *Eyse*, Eysinga, Eyssema. *Eytse*, Eytsema.

Van *Fedde*, Feddama, Feddema, Feddinga. *Feer*, Fernia, Farnia. *Feye*, Feyinga. *Feyke*, Feykema. *Feyte*, Feytama, Feytsema, *Feytse*, Feytsema. *Folle*, Follinga. *Folta*. *Folpert*, Folperda. *Foppe*, Foppema, Foppinga. *Forte*, Fortema. *Foye*, Foyinga. *Franke*, Frankema. *Friede*, Friesma. *Fritte*, Frittema.

Van *Gabbe*, Gabbema, Gabbinga. *Galke*, Galkinga, *Gauwe*, Gauwma. *Gayke*, Gayka, Gaykema, Gaykinga. *Geale*, of *Gale*, Galama, Galema. *Gerke*, Gerkema. *Gokke*, Gokkinga. *Goffeling*, Goflinga. *Grate*, Gratama, Gratema. *Greeld*, *Graald*, Gralda.

Van *Haane*, of *Hanne*, Hania, Hanjama, Hannya, Hannema. *Haare*, Harama, Haarda, Haarla, Haarlema. *Halbe*, *Halbet*, Halbetsema. *Hanke*, Hanka, Hankema. *Haring*, Harinxma. *Harke*, *Herke*, Harkema, Herkema. *Hart*, Hartsema. *Hatte*, Hattema. *Haye*, Hayema, Hayinga. *Hayke*, Haykema. *Haytet*, Haytetsma. *Haytse*, Haytsema, Haytsema. *Hedde*, *Hidde*, Hed.

Heddinga, Hedrama, Hiddinga, Hiddema. *Heere*, Heerama, Heerema, Heerma, Heeringa. *Helbe*, Helbada. *Helmer*, Helmersma. *Heenke*. *Hemke*, Heemkama. *Hemine*, Hemmema, Hemminga, Hemstera, Heemstra. *Herbrand*, Herbranda. *Hessel*, Hesselinga, Heslinga. *Hette*, Hетtema, Hettinga. *Heyne*, Heynema. *Hiere*, Hierema. *Hildard*, Hildarda. *Hille*, Hilla, Hillinga. *Hinne*, Hinnema. *Hobbe*, Hobbema. *Hoeke*, Hoekema. *Holle*, *Holding*, Hollinga, Holdinga. *Holke*, Holkema. *Homme*, Hommema. *Hotte*, Hottinga. *Houwer*, Houwerda. *Hoyte*, *Hoytge*, Hoytema, Hoytgema. *Hoytse*, Hoytsma.

Van *Jaare*, Jaarla, Jaarsma. *Jadde*, Jaddama. *Jarig*, *Jaring*, Jarigfina, Jaringa. *Jaye*, Jayema. *Jaytje*, *Jaytse*, Jaytjama, Jaytsfema. *Ids*, Idsinga, Idsma. *Iede*, Iedema. *Iege*, Iegema. *Jelger*, Jelgersma. *Jelke*, Jelkama. *Jelle*, Jellama, Jellema, Jellinga. *Jelmer*, Jelmersma. *Felte*, Jeltinga. *Feltke*, Jeltkama. *Feltse*, *Feltje*, Jeltjema. *Icme*, Ieminga, Imminga. *Femme*, Jemna. *Fens*, Jensma, *Feppe*, Jeppema. *Fetse*, Jetsma. *Fildert*, Jilderda. *Fippert*, Jipperda. *Ine*, Inia. *Inte*, *Ynte*, *Intje*, Intifma; Intidfma, Intinga, Yntema, Intjema. *Foekke*, *Fukke*, Jukkema. *Jonge*, Jongema, Jongma. *Forre*, Jorringa. *Jornfma*. *Jorrit*, Jorritfma. *Fouw*, *Fuw*, Jowfma, Juwfma, Juwinga. *Ippe*, Ippinga.

Van *Kanke*, Kankena. *Keeme*, Keeminga. *Kene*, Kenefna, Keensfna. *Keympe*, Keympema. *Kinge*, King-

Kingma. *Kinne*, Kinnema. *Kleis*, Kleisma. *Klurrd*,
Kluurda. *Kyne*, Kynema.

Van *Lauwe*, *Lauta*, Lauwema. *Lette*, Lettinga.
Leuke, Leukema. *Liauke*, Liaukema. *Lieuwe*, Lieu-
wema. *Lolke*, Lolkema. *Lude*, Ludinga. *Lune*, Lu-
nia. *Lykle*, Lyklama.

Van *Mamme*, Mammema, Mammainga. *Manne*,
Manninga. *Meile*, Meilema, Meilfma. *Mein*,
Meinema, Meinfma. *Meke*, *Mekke*, Mekama,
Meekma; Mekkama, Mekma. *Melle*, Mellama,
Mellema, Mellinga. *Menne*, Menftra. *Mense*, Men-
finga. *Minne*, Minnema. *Minnolt*, Minnoltsma.
Mokke, Mokkema. *Molle*, Mollema, Molma. *Monne*,
Monnema. *Monts*, Montfma, Monfma.

Van *Nanne*, Nanninga. *Nette*, *Nitte*, Netteama, Nit-
tema. *Nitard*, Nitardsma. *Nolle*, Nollema.

Van *Obbe*, *Ubbe*, Obbema, Obbena, Ubbena. *Oeds*,
Oedfma, Oetsma. *Oene*, *Une*, Oenama, Oenema,
Oentia, Unia, Uninga. *Offe*, Offinga. *Okke*, Okka-
ma, Okkinga. *Olbet*, Olbetfma. *Omptet*, Ompteda.
Onne, Onnega, Onga, Onnama. *Otte*, Ottama. *Ork*,
Orxma.

Van *Pabe*, Pabinga. *Pape*, Papinga. *Paye*, *Peye*,
Payma, Peyma. *Piebe*, Piebinga. *Pier*, Pierfma. *Pô-
pe*, Popta. *Popke*, Popka, Popkama.

Van *Reâmer*, Remersma. *Redert*, Redertsma. *Reid*,
Reidsma. *Reiger*, Reigersma. *Reise*, Reifma. *Remke*,
Remkema. *Rewe*, Rewinga. *Reylof*, Reyloffma, *Rie-
mer*,

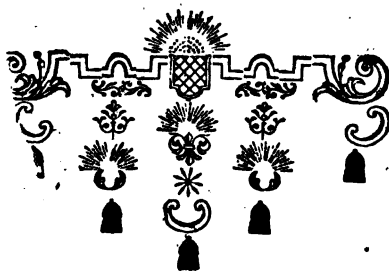
mer, Riemersma. Renik, Reniksma. Rikke, Rikkinga.
 Rinne, Rinse, Rinia, Ringia. Rennert, Rinnert, Ren-
 narda, Rinnarda. Rinse, Rinsma, Rinsma. Ripperd,
 Ripperda. Ritse, Ritsma. Rodmer, Rodmersma. Ro-
 dor, Roedersma. Rolle, Rollema. Romke, Romka,
 Romkema. Roppert, Ropperda. Rouke, Roakema.
 Ruurd, Rovert, Ruurda, Roorda. Ryk, Rykena.

Van Saake, Saka, Saakma. Sappe, Sapma, Sap-
 pema. Saska, Saskera. Scholte, Scheltema, Schol-
 tinga. Schulte, Schultinga. Siobe, Sibot, Sibada, Si-
 betsma. Sieger, Siegera. Sierd, Siard, Sierdsma,
 Siaarda, Siaardema. Sierk, Sierksma, Sierkema.
 Sikke, Sikkama, Sikkema, Sikkinga. Sixma. Sioek,
 Siuk, Sioeksma, Siukma, Siuksma. Sioerd, Sioerda.
 Sjolle, Sjollema. Sippe, Sippema. Snelger, Snelger-
 sma. Sye, Sierfma. Syne, Sinada. Sytge, Sytje, Sy-
 thia, Sytiama. Sytse, Sytsma, Sytsma.

Van Tabe, Tabinga. Tading, Tadinga. Talte,
 Taltema. Tamme, Tamminga. Tane, Tania. Tanke,
 Tankena. Teade, Tade, Teede, Teadema, Tadema,
 Tedinga. Teake, Taka, Teakema. Tialle, Tiallema,
 Tialma. Tialling, Tiallinga. Tidde, Tiddinga. Tieb-
 be, Tjebbesma. Tjeerd, Tiaard, Tiarda. Tieffe, Tjessa-
 ma. Tjeuke, Tjeukema. Tonke, Tonkama.

Van Uffe, Offe, Uffinga. Ubbe, Obbe, Ubbinga.
 Uble, Oeble, Ublinga. Uke Ukama, Ukena. Une,
 Oene, Unia, Unema, Unga, Uninga. Uylke, Uylke-
 ma.

Van *Wabbe*, *Wabba*. *Walle*, *Wallema*, *Walma*,
Wallinga. *Walke*, *Walkama*. *Walte*, *Walta*, *Wal-*
tinga, *Waltia*. *Wafse*, *Wafma*. *Watte*, *Wattama*,
Watinga. *Welbe*, *Welbinga*. *Wierd*, *Wiard*, *Wiar-*
da, *Wiardisna*. *Wierdsma*. *Wigge*, *Wiggama*. *Wig-*
ger, *Wicher*, *Wicheringa*. *Wigle*, *Wiglama*. *Wisse*,
Wissena, *Wisma*. *Witte*, *Wittinga*. *Wobbe*, *Wubbe*,
Wobbema, *Wobbena*, *Wubbena*. *Wobbinga*. *Wybe*,
Wybalda, *Wybema*, *Wybena*. *Wybren*, *Wybranda*.
Wyger, *Wygera*, *Wygersma*. *Wymer*, *Wymerfsma*.
Wymke, *Wymkama*, *Wymkena*. *Wyne*, *Wynia*.
Wytke, *Wytkama*. *Wytse*, *Wytfsma*, *Wytfera*.
 Van *Tnte*, *Yntema*. *Ttse*, *Ytfsma*.

VI

AANTEKENINGEN,

WEGENS DE NAAMEN VAN ZOMMIGE

STEDEN, EN DORPEN,

IN HET HEDENDAAGSCH

FRIESLAND,

WELKE VAN

EIGENNAAMEN

OORSPRONKELIJK ZIJN.

Terwijl de eigennaamen der Friefen ons bezig hielden, ontdekten wij, dat eene menigte van Dorpen, en Steden zelf, haare benaamingen aan dezelve verschuldigd waaren. Wij wilden niet nalaten hier omtrent eenige aanmerkingen mee te deelen, welke, mo gelijk, aan zommigen beter, als het voorgaande, zullen smaaken. Ondertuffchen hangt deeze geheele zaak van de kennisse der eigennaamen af. Misschien is 'er, hier of daar, iets opgegeeven, het welk met onze gissingen ooreenstemme. Dit is zeker, dat wij nog ie-

mand ongenoemd gevolgd, of uitgeschreeven hebben, nog dat 'er immer met opzet over dit stuk geschreeven is.

www.libtool.com.cn

Wij zouden ons bestek, en het oogmerk van dit stukje te buiten gaan, indien wij ondernaamen alle de benoemingen der Friesche Dorpen, en Steden na te spooren, en op te helderen. Derhalven zullen wij ons maar alleen tot zommige bepaalen.

Het grootst getal der naamen van de Dorpen in Friesland gaat uit op WERT, UM, RYP, GA, TERP, WEER, of WIER. Deeze uitgangen, of *terminatiën*, zullen de voorwerpen onzer aanmerkingen zijn.

I. Op WERT gaan uit *Liouwert, Boalswert, Ferwert, Hartwert, Tjerkwert, Jorwert, Kimswert, Rauwert, Wiewert, Bornwert*, enz.

Waard, Weert, Weer, en op het Friesch, *Wort, Wirt, Wier*: betekenden, voormaals, onder anderen, eene *Sterkte*, of *Burg*, waar in men zig tegen den *Vijand verweerde*: — ook eene *verfchanffing'*, dijk, of *borstweering*, tegen allen overval, of geweld van Water opgeworpen. Kilian verklaart het dus te regt, door *Propugnaculum, agger*. In de laatste betekenis staat het bij onzen grooten *Gysbert Japiks*. bl. 79. in dat onnavolgbaar Digtstuk, *Tjeskmoars See angste*. v. 28.

Dearse' oppe' hæge *wier* del bocke. —

d. i.

d. i. op den Zeedijk, of het Duin. De *Weert* te Leeuwarden schijnt bij ouds een dijk geweest te zijn tot waterweering opgeworpen. Ook waaren de Sterkten, en Burgten, eertijds zo merigvuldig hier te Lande, met gragten en hooge wallen, doorgaans, omgeeven. Deeze nu ontvingen den naam van den Heer, die 'er de Stigter, of roemrugtige Bewooner van was, en gaven vervolgens aanleiding tot het bouwen van Huizen daaromtrent, waar uit eindelijk Dorpen en Steden te voorschijn kwamen.

Uit deeze aanmerkingen valt het niet moeilijk te besluiten, dat men, in het afleiden der opgegeevene naamen, tweederleijen weg kan inslaan. Dit nu is geschied omtrent dien van onze Hoofstad, thans verbasterd in LEEUWARDEN. Wij merken vooraf op, dat ze bij ouds, en nog heden, in de Landtaale, *Liouwerd*, of *Liauwerd*, word genoemd. De kundige *Gabbema* (Verhaal v. L. bl. 6.) oordeeld, dat hier een *weerd* zij geweest van de stroom LEA, welke de oude naam zou zijn van de tegenswoordige, en onder dien naam voorlang bekende *Ea*, of *Te*: en dat dus de stad eerst *Leawerd* geheeten hebbe. — Hij had 'er, ten voorbeelde, bij kunnen voegen den Dorpsnaam *Bornwert*, op welke plaats een dijk of *waterweering* tegen de Rivier de *Borne* weleer was opgeworpen. *Emmen*, daar tegen, omhelsd het ander gevoelen, en denkt om eenen *Lieuwe*, Landheer en Bewooner van deeze streek, van welken de naam ontleend zij. — Wij kunnen niet ont.

ontkennen, dat het laatste gevoelen ons meest behaagt. De stroomen wierden bij onze voorouders dikwijls *Aa*, *Ea*, *Te*, en *T* genoemd. Gabbema moest beweezen hebben, dat de stroom tusschen Dokkum en Leeuwarden voorheen niet altijd *Ea*, *Ee* of *Te*, maar ook *Lea* genoemd zij geweest. Daarbij strijd ook met dit gevoelen de uitspraak in de oude Landtaale, welke anders *Liewert* moest zijn, en niet *Liouwert*. Dezelfde zwaarigheid belet ons de gedagten van *Emmen* aan te neemen. Dog daar in zijn wij het eens, dat men hier op eenen eigennaam moet denken. Onder de oude opgegeevene vinden wij *Liauke*, welkers oorsprong is de oude, en verlorene *Liauwe*, mogelijk naderhand uitgesproken *Lauwe*, en hier schijnt de naam der Stad zonder eenige zwaarigheid van afgeleid te kunnen worden: zo dat dus de Burg van LIAUWE, of LIAUKE (*Liauwe-wird*, of *Liaukewird*) de opkomst gewest zij der Stad LIAUWERD; welke zamengetrokkene uitspraak met de hedendaagsche genoegzaam dezelfde is.

Dat men nu hier lieft aan een eigennaam te denken hebbe, blijkt, om dat de meeste naamen van dit soort, en deezen uitgang zodanig gevormd zijn. Want *Bolswert* is eigenlijk *Boleswert*, *arx Bolonis*. *Ferwert* wierd weleer *Feddewert* uitgesproken, en behoort derhalven tot den eigennaam *Fedde*. *Hartwert* tot *Hart*. *Tjerkwert* kreeg dien naam van eenen *Tjerk*. *Jorwert*, van eenen *Jorre*. *Kimswert*, van eenen *Keeme*.

Voor

Voor *Rauwert*, en *Wiewert*, schreef men eerst *Rade-
wert*, *Wiedewert*, waar uit men de oude naamen *Rade*,
en *Wiede* herkent. www.libtool.com.cn

Van deezen uitgang verschild weinig de reeds opge-
helderde, **WIER**. Waarmeê zomtijds *Burgten* of
Stinsfen wierden betekend: — zo was *Abbewier* de
Stins van *Abbe*. *Fouwswier* die van *Fouw*, of *Fuw*.
Doyinwier die van *Doye*. *Syewier* die van *Sye*. Zomtijds
ook wierd 'er door aangeduid een *streek Huizen*, of
Buurt, aan een water, of vaart gelegen; of anderszins
van het Dorp afgescheiden, hoedanige, na verloop van
tijd, zelve Dorpen wierden. b. v. *Allingawier*, *Offinga-
wier*, *Poppingawier*, *Nieuwier*, enz.

II. Wij gaan over tot de *terminatie* **UM**, welke de
gemeênste van alle is, en stellen vast, dat ook deez
eene zekere bepaalde betekenis hebbe. Om kort te
zijn: in deezen uitgang schijnt het woord *Heem*, *Heim*,
of *hiem* te schuilen. Deze gedagten, hoe vreemd zij
ook in den eersten opslag mogen voorkomen, kunnen
evenwel vrij waarschijnlijk gemaakt worden.

Het woord *heim*, bij de Friesen *hiem*, is te bekend
om 'er veel van te zeggen. 'Er word nu doorgaans
door verstaan "een stuk lands, waar op een Huis ge-
bouwd is, en het welk met eene *heininge* is omgeeven.
Hiemsteeden noemt men nog bij ons "zulke stukken
Lands, waar op eertijds Huizen stonden. Dog voor-
heen schijnt dit woord eene uitgestrekter' betekenis te
hebben gehad, en wierden (zo wij giffen) ook *hiemen*
genoemd

genoemd „Heeren Huizen, met derzelver onderhoorige Landen, en aangebouwde woningen, uit welke, naderhand, Dorpen hervoort zijn gekoomen, welke daar van nog den naam draagen, en wel: zommige openlijk, zommige, méer of min, bedekt en veranderd.

In de Grietenij Westdongeradeel vind ik een oud Landhuis *Hotschiem* genaamt; in Agtkarfpelen, *Keifersheem*. Als deeze Dorpen geworden waaren, zou menze nu *Hotsum*, en *Keiserfum* noemen.

Niet ver van Stiens is *Bartelehiem*, dat (gelijk *Hotschiem*) den ouden naam voluit behoud.

Bekend zijn, in ons gewest, de Dorpen *Oofthem*, *Westhem*, *Kortchem*, welke het; oorspronkelijk bijna behouden hebben.

De letter *h* (zo ze anders eene letter is) mist men, duidelijk, in de naamen der oude *Hiemsteden*, of *Staten*: *Beyem*, *Doyem*, *Goyem*, *Hayem*, wel eer *Beychem*, *Doyehem*, *Goyehem*, *Hayehem*.

Men schrijft, en zegt nu *Donjum*, *Lollum*. Dog bij *Schotanus* vind ik *Doedeghum*, *Lolleghum*. de *g* is 'er tusschen gezet, om de uitspraak gemakkelijk te maken, en *hum* is de verbasterde uitgang voor *hem*, gelijk *Um*, voor *em*. Dat men eertijds niet *Zwichum*, *Winfum*, enz. schreef, blijkt klaarlijk uit de bekende afgeleide naamen *Zwicheuius*, *Winfemius*, welke de oude en algemeene schrijfwijze, *Zwicheu*, *Winfem* aantoonen. Het laatst schijnt zaamengetrokken van *Windesheim*. Wil

Wil men een voorbeeld van onze Nabuuren: de Steden *Gorinchem*, *Woudrichem* worden gemeenlijk *Gorcum*, en *Worcum* genoemd.

En dit weinig zal genoeg zijn, om de gemaakte gisfingen eenigszins aanneemelijk te maaken; welke, zo ze doorgaan, den weg baanen, om een aantal van naamen tot den ouden oorsprong te herroepen.

Wij maaken derhalven geene zwaarigheid hier van voorbeelden, die vrij zeker schijnen, op te geeven. Onder de opgenoemde oude eigennaamen vind men ook *Dokke*: 't Is deeze, aan welken de Stad **DOKKUM** haaren naamsoorsprong heeft dank te wijten. Want van *Dokkehem* (het hiem van *Dokke*) kwam *Dokkem*, *Dokkum*. en op gelijke wijze zijn gevormd van *Lolle*, *Lollum*; van *Dode* of *Doede*, *Donjum*; van *Reitse*, *Reitsum*; van *Felle*, *Fellum*; van *Felse*, *Felsum*; van *Beye*, *Beyem*; van *Beynte*, *Beyntum*; van *Dedde*, *Dedgum*; van *Wolf* (*Wolfshem*) *Wolfsum*; van *Bokke*, *Bokkum*, en (*Bokkeshem*) *Boxum*. van *Eälse*, *Aalsum*; van *Baye*, *Bayum*; van *Driese*, *Driefsum*; van *Engel*, *Engelum*; van *Hidde*, *Hitsum*; van *Manne*, of *Mante*, *Mantgum*. meer zullen wij niet aanhaalen.

III. De derde uitgang is op RYP, bij voorb. *Akma* of *Eakma ryp*; *Fortryp*; anders *Jutryp*; *Welsryp*; *Dronryp*; *Garyp*; *Hardegaryp*. Dit ryp schijnt afkomstig van het Latynsche *ripa*, en wel eer te hebben betekend „ eenen wal, met steenen bestraat, heb-

hebbende aan de eene zijde het water, en aan de andere eene streek Huizen, of Buurt. „ In Groningen ~~noemt men nog de eene zij van de straat,~~ met kleine steenen gevloerd, en langs de Huizen loopende, *de rype*. bij de Friesen, *het slegt*, en elders, *de kleine steenen*.

Veele diergelijke Buurten vind men overal in Friesland, van de Dorpen afgescheiden, en *Dronryp* heeft naam en daad ten deezen opzigte. Elders worden zulke strecken ook *Buuren* genaamd. Als *Snakkerbuuren*, *Ongabuuren*, *Zylsterbuuren*, *Sandbuuren*, *Nyebuuren*, *Koningsbuuren*, en andere. In Dantumadeel vind men eene diergelijke Buurt, *Diepswal* geheeten.

En dus is dan *Garyp* de *buurt* buiten het eigenlijke *Dorp*: of, de *Dorpsbuuren*. (dat *ga* een *Dorp* betekene zullen wij aanstonds zien.) *Hardegaryp* en *Goyingaryp* de *uitbuuren* van de oude Dorpen *Hardega*, en *Goyinga*. *Ryperkerk*. ontleend den naam van een' kerk, in zulk eene buurt gestigt.

Eertijds wierden deze *Rypen* ook genaamd naar den stigter, of eigenaar. Als *Fortryp* naar *Forre*, *Eâkmaryp* was de ryp van het geslagt *Eâkma*, dus genoemd van eenen *Eâke*. 'Er is nog overig, dat wij een weinig stilstaan bij *Welsryp*: wel eer, zo wij oordeelen, *Wielsryp*. d. i. de *wal* of *kant* van de *Wiel*.

WIEL betekende eertijds (ook bij de Friesen) *eendiep Water*; ook een *kolk*, *draaykolk*, *afgrond*. *Gabbema*. verh. v. L. bl. 10. „ Zeker *wiel*, tusschen beide eilan-

lan-

„landen, noemtme 't *Borndiep*. „ Hier komt mij in gedagten dat oude Verkoopersspreekje, bij *Winse-mius*, op het Jaar 1480. fol. 299. het welk dus moet geschreeven worden

Dij Leidsche laape /
 In Haarlemmer taape /
 In Schiere tel
 Bzingt Frieslân tijn'e wtel.

„de Leidsche lap, (het Leidsch *laken*) en Haarlemmer tap, (Haarlemmer *Kuit*, welk bier in die tijden bij de Friesen zeer geliefd was. Vergelijk *Waatse Gribberts Bruiloft*, in het begin.) en schiere aal (een scheldnaam tegen de *Schieringers*. eig. *grauwe*, of *grijze paling*) brengt Friesland in den afgrond, of doet het verzinken.”

Men vind nog eenige groote Waters in ons gewest, welke den naam van *de Wielen* draagen. een *Wieg* word, van het heen en weder draaijen, nog elders bij ons een *Wielewarle* geheeten. om dezelfde reden noemt men nog een rad, *een wiel*. Waarschijnlijk is de oorsprong *wellen*. *Wel* en *Wiel* zijn genoegzaam dezelfde woorden. zie de uitlegging van beide bij *Kilian*. bij hem is *wiel* eene *kolk*, *wielinge*; *Vortex*. — Men ziet, uit dit staal, dat de oude Friesche Landtaale ook nog al tot opheldering van het Nederduitsch. (waar van ze minder verschild, dan men denkt) zou kunnen verstrekken.

IV. Aanstonds is, in het voorbijgaan, gemeld, dat de *terminatie* GA een *Dorp* aanduide. De Friesen spreken het *gæ* uit. *Geafeynt*, bij G. Japiks, bl. 9. is een *Dorpeling*, *makker*, *speelnoot*: *aequalis*, *eiusdem pagi confors*. bl. 29.

"Swietste Tjeafke fen uwz Jeld,

"Fen uwz Boertt', *gea*, *goa* in Lannen.

"zoetste *Diefje* van onze *gespeelen*, (eig. van onzen ouderdom. — *aequalium*) van onze *Buurt*, *ons Dorp*, en *goo*, en *Landen*." — bladz. 63.

"O! dit wytget naet, as *quæ*,

"Oer elk sted, oer *goa* in *gæ*.

"Dit voorspeld niet als, *kwaad*, over elke *Stad*, over *goo*, en *Dorp*." — Het is bekend, denkenwij, dat *goo* het minderdeel van een geheel geweest betekene, waar van twee deelen van Friesland nog *Oostergoo* en *Westergoo* genoemd worden; om nu van *Hunfingoo*, en *Five-lingoo* niet te spreken.

Een groot aantal Friesche Dorpen hebben dezen uitgang: *Bronger-gea*, *Abbe-gea*, *Follogea*, *Augustinus-gea*, *Offingea*, *Poppingea*, *Hardegea*, *Goyingea*, *Id-segea*, *Jubbegea*, *Minnertsgea*, *St. Jansgea*, *St. Nikolaasgea*, *Allingea* (van de naamen *Bronger*, *Abbe*, *Folle*, *Augustinus*, *Offe*, *Pöpe*, *Hart*, of *Harde*, *Göye*,

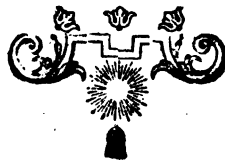
Goye, Ids, Jubbe, Meinert, Jan, Niklaas, Alle.) Ipekolsgea, Loyingea, Makkingea, Wolvegea, Warregea, Parregea, Pepergea, Oudegea, Nyegea, (zulke zijn 'er verscheidene) Sonnegea, Doniagea, Schuuregea, Uitwellingergea, Finkegea, Eâstergea. — Uit de vergelijking der Dorpsnaamen *Finkum* en *Finkegea*, *Makkum* en *Makkingea* schijnt men de verouderde eiggennaamen *Finke* en *Makke* te mogen herstellen, welke dan gedraagen zullen zijn door twee voornaame ingezetene, van welke die Dorpen aanvankelijk gestigt zijn; het zelfde past op de overige diergelijke.

Misschien is evenwel deeze (*Dorp*) niet de oudste betekenis van dit woord. Zou het wel vreemd zijn te denken, dat het allereerst eene *Verzaaming*, of *te gaêrkomst*, *vergadering*, betekend hebbe? De algemeene veiligheid raadde den menschen, welke eerst in het wild woonden, al vroeg zig in Buurtschappen, en Dorpen bij elkander te voegen. — Hier heeft men dan juist het denkbeeld van een *Dorp* in de vroegste tijden. Men zal gereeder dit gezegde aanneemen, als men denke aan *Gade*, (conjux) *Gader*, *Gaderen*, *vergaderen* enz. welke wij van dit ons woord afkomstig rekenen.

V. Bekender is het, wat een TERP zij. "eene hoogte, naamelijk, tot berging van goederen en leeven voormaals tegen watersnood opgeworpen." Niemand is onkundig, dat deeze voorzorg weleer zeer noodzakelijk was, toen de overstromingen zo menigvuldig,

en de dijken slegt voorzien waaren. Dit woord TERP, bij ons nog in gebruik, is ook de *terminatie* van de naamen zommiger Dorpen en Buurschappen geworden. De voorbeelden zijn *Slappeterp*, *Wynjeterp*, van de geslagtnaam *Wynia*. (gelijk *Donjaterp* van *Donia*.) *Laasterp*, (van *Laas*.) *Ureterp*, *Outerterp*, *Kleierterp*, *Lekkerterp*, *Raarderterp*, en andere.

'Er worden bij onze Nabuuren veele Dorpen gevonden, welker naamen uitgaan op KERK. zulke zijn 'er insgelijks in Friesland, waar onder, welke voor dien uitgang eenen eigennaam hebben, waar uit wij den Stigter herkennen. Dus is, op het Friesch uitgesproken, *Tietjerk Tiete'skerk*, d. i. van *Tiete* gestigt. Voor *Oudkerk* schreef men weleer *Ottokerk*. (zie *Winfem.* fol. 396.) *Oenkerk*, van *Oene* gestigt. *Giekerk* heeft tot oorsprong den Vrouwennaam *Gieke*. *Roodkerk* den geslagtnaam *Roorda*. Meer melden wij van het een en ander niet, daar de beroemde Taal en oudheidkundige Middelburger Leeraar, de Heer A. KLUIT, ons, onder andere, eene *geographische* verhandeling beloofd, waar in de Friesche Dorpen van de middel-eeuwe zullen aangewezen, en opgehelderd worden.

T O E L A G E

www.libtool.com.cn
VAN EENIGE OUDE FRIESCHE

SPREEKWOORDEN.

MET DERZELVER OPHELDING.

Of deeze Spreekwoorden, ons door een' geleerden en taalkundigen Vriend medegedeeld, en van ons eenigszins opgehelderd, door iemand anders zijn uitgegeeven, wèeten wij niet. Zij zijn, voor het minst, niet in ieders handen, en schoon zommige met de algemeene en hedendaagfch gebruikelijke overeenkomen, hebben egter veele het merkteken, datze egte Friefche zijn, waarom wijze hier een plaats vergunnen.

Wād wō / aād hēā / aād byā fīet ten wol toa fīā.

Die wat spaart; die wat heeft. eig. Oud geld, oud hooij, oud brood ftaat, of komt iemand wel te ftaade.

Wāde : dūnen iſ hūwā bīlīen toa leeren.

Oude honden is het moeilijik blaffen te leeren. het tegengeftelde is: *Als het rijsje teer is, moet men het buigen.* Erasmus geeft Latijnsche op, die 'er zeer nabij koomen. (in *Senis linguam mutare.*) *Senex psittacus*

*negligit ferulam. en Serum est canes vetulos loris affue-
facere.* Wij zeggen gemeenlijk: *oude boomen moeten
niet verplanten.*

Wade foornin binne kwea toa faan.

eig. oude Voorens kan men bezwaarlijk in het net
krijgen, of vangen. — *Een oude rot is kwalijk in de
val te krijgen.*

Wade wag'ners hearte jern te klappen mefje stoeppen.

Oude voerluis hooren gaarn het klappen van de
zweep.

Allmans frieoun is allmans gif.

Allemands vriend is allemands gek.

Berint de weafige voet eat / de jeshige neat.

Beloopt de naarfte voet iet, de draalende niet.

Hier meê steme over een het zeggen van *Tetke* bij on-
zen *G. Japiks*. bl. 14.

*Fangt de fleande Krie aerne' aet ,
Ten dy sit dy krygget neat.*

"vangt de vliegende Kraai ergens iet, een, die zit,
"krijgt niet"

Wraa bij'e ligt / tijfs bij'e wigt.

Brood bij de ligt, kaas bij de wigt.

Ligten

Ligten betekend hier *levando pondus explorare*, "iets opligten, om te voelen, hoe zwaar het omtrent weege." In deezem zin pleeg men ook *heven*, en *heffen* te gebruiken, waar van het Friesch *hifkjen*. Het spreekwoord schijnt te betekenen: "dat, schoon men de kaas ook aan kinders, en bedienden als toewege, men in het geeven van brood op een kleintje niet moet zien; of, dat men in het uitdeelen van noodzaakelijk voedzel rijkelijk zij; in min noodzaakelijk de zuinigheid betragte."

Beter jin'e futogle sang / as jin'e heere sklang.

eig. Beter in de vogelsang, als in de heeren klank. Het is beter in de ruime lugt, daar de vogels singen, als daar, waarmen het gedruis van de Heeren hoort. *Heeren* noemde men al van ouds de *Overheden*, *Regters*. gem. *Beter bló Jan, als dó Jan.*

Beter ten blijn' Hingst / as ten leeg helter.

Beter een blindē Hengst, als een ledig helfter. *Beter wat, als niemendal.*

De onbesorgde bist / makket de hals wit.

De onbezorgde beet maakt de hals wit, d. i. *welge-
daan, vet.*

Der eerst komt / der eerst meält.

Die eerst komt, die eerst maalt.

Der de mitwt wol fite / moatze hzeake.

Die de neut wil eeten, moetze kraaken.

Deat de Heeren rjide / stuwte de moude.

Deat de Bid'lers dougje / stuwwe de lappin.

Daar de Heeren rijden, stuift het stof.

Daar de Bedelaars dansen, stuiven de lappen.

Daar men meê verkeert, wort men meê besmet.

Ejn hirc is goud wirt.

Eigen haard is goud waard.

Eltz moet mej sijn pouge toa ried geân.

Elk moet met zijn beurs te raade gaan.

Fier sin hutwz / hejn bij zjn schea.

Ver van huis, digt bij zijn schaê.

Folle wijnen dwaan de hase de dead.

Veele honden doen den haas de dood.

Folle wirtin folle nin sek.

Veele woorden vullen den zak niet.

Gzeate eersfen bjhobe wlede bzoeken.

Groote aarsfen hebben wijde broeken van noden.

Wrt de aade sjonge / dat piepje de jonge.

Wat de oude zingen, dat piepen de Jongen.

Hij behóvet folle mool / der elk man de mutte stopje sit.

Hij heeft veel meel van nooden, die elk den mond
zal stoppen. www.libtool.com.cn

Hoe kwaader schalk / hoe better lok.

Hoe kwaader schalk, hoe beter geluk.

Hoe eeler Boom / hoe buigzamer twieg.

Hoe edeler Boom, hoe buigzaamer tak.

Jen schurre Schiep makket folle.

Een schurfd Schaap maakt 'er veele.

Jen juwn gutol seougt me naet jn'e mutol.

Een gegeeven paard ziet men niet in den bek.

Jen stien kin allinne nin mool mealse.

Een steen kan alleen geen meel maalen.

Jonge sutwogels hadde wreake nebben.

Jonge vogels hebben weeke nebben.

Jonge Ueu domme Ueu: aade Ueu haade Ueu.

Jonge menschen domme menschen: Oude menschen
koude menschen.

Haerge wieven geân saak toa keâmer.

eig. Karige wijven gaan vaak te kamer.

d. i. "gierige vrouwen laten zig graag onthaalen.

(*trafkeeren*)” *Keamer* betekend hier *eene herberg*. de Herbergen in Friesland hadden weleer maar *éene* ruime kamer om gasten te ontvangen. Nog tegenwoordig is het met veele niet beter gesteld. Hier van nu werd een *Herbergier*, of *Herbergierster* bij de Friesen ten *keamerhouwer* genoemd, elders nog *Volkhouders*. *Sjolle* bij *G. Japiks*. bl. 13. *Komste dear myn Keamerhouwer*. — d. i. *mijne hospita*, zo wij zeggen. *toa keamer geân* / zeij men wel eer, en nu nog, wanneer *Jongmans* (*Jongfchetten*) hunne *Meisjes* (*fammin*) naar eene Herberg geleiden, en daar onthaalen. *G. Japiks* bl. 10. *Hoipte in Hootske sneyns to keamer*. anders noemt men dit *toa bier geân* / welke spreekwijze ook dikwijls bij onzen Digter voorkomt. zie bl. 56. reg. 4- 57. reg. 21. *Waatse Gribberts Bruijloft*. bl. 3. reg. 11.

Kweâ hinnen / dear de eijen uut liffe / in thuwg toa sjen geân.

Kwaade hennen, die de eijers uit leggen, en thuis te eeten gaan.

Kweâlâ aâd / kweâlâ jong : kweâlâ wuton / kweâlâ spuw.

Kwaad oud, kwaad jong : kwaalijk gewonden, kwaalijk gesponnen.

Kraakjende weijnen dutwje langst.

Kraakende wagens duuren langst.

Lang

Lang fêstjen is nin brêa sparsjen.

Lang vasten is geen brood spaaren.

Lang borgen is geen kwijt schelden.

"al te groote gierigheid haalt niet uit."

Lebbe Ieu subot nie folle nammin.

Lieve menschen geeft men veele naamen.

Lieve Kinders hebben lieve naamen.

Ihtse potten rinne gaudu utur.

Kleine potten loopen ras over.

Ihts toa let / folle toa let.

Weinig te laat, veel te laat.

Meagere luosen bÿte hÿdft.

Magere Luizen bijten hardft, of scherp.

Meij leege hânnen is 'et kwea snoeken faan.

Met ledige handen is het kwaad snoeken vangen.

(er staat *hauken*, waar van wij niet anders weeten te maaken als *snoeken*.)

Mindert de scheaf / soa waahst de Baarg.

Mindert de schoof, dan wast het varken.

Besse Buvot sibste frieoun / as 't keâl hÿ'e groppe leid.

Naaste

Naaste Buur naaste bloedvriend, als het Kalf in de grep ligt. d. i. als men (schielik hulp nodig heeft.

Stimmen wit / weat ten de schoeg twingt.

Een ander weet niet, waar ons de schoe dwingt.

Ein ding mei 'er haft / as stich toa faan.

Geen ding met 'er haaft als vloijen te vangen.

Om 't de hikke is fen'e daam / ruit uwr al Schlep in Laam.

Om dat het hek van den Dam is, loopt overal Schaaap en Lam.

Men vindt dit spreekwoord ook in *W. Gribberts Bruijloft*. bl. 4.

Onwillige Bruiden is kwaad dansjen toa leeren.

Onwillige Bruiden is het kwaad dansen te leeren.

Met onwillige honden is het kwaad haazejaagen.

Dijffelsen foz dansjen / setj de faam.

Vrijen voor dansen zij het meisje. d. i. "Men moet eerst gevrijd zijn, voor dat men trouwd." *Dijffelsen* betekend bij de Friesen *kouten*, *praaten*. ook *van de Min kouten*, *vrijen* *Dansen* was al van ouds een gewoon aanhangsel eener bruijloft, gelijk uit dit, en het voorgaande spreekwoord blijkt. — Men zou dit laatste ook in deezen sin kunnen opvatten "dat het
meisje

meisje meer hield, van stil met haaren Minnaar te kouten, als in gezelschap te dansen."

Roep nu hei / eerste uorkomb disse.

Roep geen hei, eer gij overgekoomen zijt.

"Roep geen hei, eer gij over de Brug zijt.

Roep nu hearing / eerste se sijn 't net heft.

Roep geen haring, voor dat gijze in he: net hebt.

Sleugt uwt / as de baarge snuwt.

Regt uit, als de varkens snuit.

Seste hannen metse sjonkende toutonnen.

Zagte handen (zagte Barbiers) maaken stinkende wonden.

Sleepende honden hadme neat wegfien toa meijfen.

Slaapende honden heeft men niet wakker te maaken.

Strengte Heeren regeere niet lang.

Strengte Heeren regeeren niet lang.

't Bikt 'er neat wol toa / deat de. Mduwz sijn te tressoo
deat bleuwt.

't Gaat 'er niet wel toe, daar de Muis in de eetens-
kas dood blijft.

't Is alled fet sijn en oozmans schutvri.

't Is altijd vet in een andermans schotel.

94 TOELAGE VAN SPREEKWOORDEN.

't Is de lene hōn leed / dat de oore sijn'e koken sjeugt.

't Is den eenen hond leed, dat de andere in de keu-
ken ziet.

't Is ten ongelijk scheel: pæthe / of earen of snije / seff de faam.

't Is een ongelijke twist: zoenen, of ooren af snijden, zej het Meisje.

scheel is eig. *verschil*. maar ook allerhande *twist*, *kra-keel*. G. Japiks bl. 62. *pæthe* schrijf ik met dienzelfen bl. 32. 33. men spreekt het doorgaans *partje* uit. Onze Digter noemt het ook *paesjen* bl. 30.

Lijtsen paeijde Poppe in pea.

Lijtsen gaf Poppe een zoen.

Da de wjngst hje toel / dij snijt' ten neat meff'e team
for'e hōlle.

Die den Hengst krijgen wil, werp (of sla) hem niet
met den toom voor het hoofd.

Wol beguun / is haft spunnen.

Wel begonnen, is haast gesponnen.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn